Kasti Faul

ingilizceden çeviren, M. Hamit Çalışkan

KARAKTERLER

ANDERSON

MCKENDRICK

CHETWYN

HOLLAR

BROADBENT

CRISP

STONE

YÜZBAŞI (6. ADAM)

POLİS(l.ADAM)

POLİS(2.ADAM)

POLİS(3.ADAM)

POLİS(4.ADAM)

POLİS(5.ADAM)

BAYAN HOLLAR

SACHA(Onyaşında)

GRAYSON

CHAMBERLAIN

FRANSIZ

BAŞKAN

KÂTİP, ASANSÖRCÜLER, KAPICILAR, ÇEVİRMENLER, GÜMRÜK

MEMURLARI, POLİSLER, vs.

1) UÇUŞ SIRASINDA BİR uçağin İÇİ.

Bir *yolcu uçağının işadamı sınıf kısmı.*

Özellikle iki yolcu ile ilgilenmekteyiz. ANDERSON *bir Oxford profe-sörüdür. Orta yaşlıdır (veya biraz daha yaşlı). Uçağın kuyruk tarafına baktığımızda, solda, koridor üzerindeki koltuklardan birinde oturmaktadır.* MCKENDRICK *de koridor üzerindeki koltuklardan birinde, ama koridorun öbür tarafında ve kuyruğa bir sıra daha yakın bir yerde oturmaktadır.* MCKENDRICK *kırk yaşlarındadır. O da öğretim üyesidir ama* ANDERSON insanın *üzerinde oldukça titiz biri izlenimi bırakırken* MCKENDRICK çetin *ceviz biri gibidir.*

MCKENDRICK *sigara içilebilen koltukların* en ön *sırasında otur-maktadır.* ANDERSON *da, sigara içilmeyen kısmın en son koltuğunda oturmaktadır.*

Uçak neredeyse boştur. ANDERSON'un *hizasında, koridorun öbür tarafında kalan koltukların üçü boştur.*

ÂNDERSON'un *sağındaki koltuk da boştur ama* onun *arkasında, pencere yanındaki koltukta bir adam uyumaktadır.*

ANDERSON ile uyuyan adam arasındaki boş koltukta Penthouse türü bir seks dergisi bulunmaktadır. Ancak, dergi yüzüstü durmaktadır.

Yolcular yemeklerini bitirmek üzeredirler. Önlerinde yemek tepsileri durmaktadır.

MCKENDRICK çatalını bırakır ve bir sigara yakar.

ANDERSON peçetesiyle dudaklarını siler ve tepsiye koyar. Etrafa şöyle bir bakar ve yanındaki dergiyi görür. Uyuyan adamı görür.

MCKENDRICK'in yanındaki koltukta çantası durmaktadır;

çantasından parlak bir broşür çıkarır. Bu, felsefe kongresini tanıtan çok süslü bir broşürdür.

Broşürün kapağında: 'Colloquium Philosophicum Prague 77' yazmaktadır.

ANDERSON yemek tepsisinin altından *MCKENDRICK'in* broşürünün aynısını çıkarır. Bir an broşüre bakar sonra ilgisini kaybeder. Dikkatini tekrar koltuk üzerindeki dergiye çevirir. Dergiyi ters çevirir ve kapaktaki çıplak kadın resmine bakar. Dergiyi eline alır, uyuyan adama bir kez daha bakar ve renkli resimlerle dolu bir sayfa açar. Farkında olarak ya da olmaksızın, elindeki broşürü derginin görünmesini engelleyecek biçimde tutmaktadır.

MCKENDRICK etrafa bakınırken kendi broşürünün aynısını görür.

MCKENDRICK: Pişti.

(ANDERSON suçlu *suçlu bakar.)* ANDERSON: Ah...

(ANDERSON *dergiyi kapatır ve kapağı üste gelecek şekilde yemek*

tepsisinin altına iter. MCKENDRICK *canlıdır. Neredeyse uçarı.* ANDERSON *biraz durgundur.)*

MCKENDRICK: Siz olduğunuzdan emin değildim. Pek benzemiyor-

sunuz da.

ANDERSON: Sizi temin ederim ki, ben böyleyim. MCKENDRICK: Fotoğrafınızı kastediyorum. *(Broşürünü açar. Kolok-*

yumda konuşacak kadın ve erkeklerin fotoğrafları ve kısa yaşaın

öyküleri vardır.) Fotoğrafta daha genç görünüyorsunuz.

ANDERSON: Eski bir fotoğraf olmalı.

(MCKENDRICK *kalkar ve koridor*un *öbür tarafında,* ANDERSON'un *hizasındaki boş koltuğa oturur.)*

MCKENDRICK *(Koltuk değiştirirken):* Bill McKendrick.

ANDERSON: Ne garip.

MCKENDRICK: Öyle mi?

ANDERSON: Genç olduğu için eski. Eski olduğu için genç. Sadece ilk bakışta garip.

MCKENDRICK: Ha, evet.

(ANDERSON cebinden, üzerine kalem takılı bir defter çıkarır ve konuşurken yazrmaya başlar.)

ANDERSON: İkinci bakış dilbilimsel inceleme olarak bilinir. Birçok insan, söylemek istediğimizi söylemeyi başardığımızda bile, çoğu zaman söylediğimiz şeyi kastetmediğimizi söylemektedir. Kişisel olarak buna inanmaya hazırım. *(Yâzmayı bitirir ve defteri kapatır. Camdan dışarı huzursuz bir biçimde bakar.)* Kanatların nasıl *sal-landığına* dikkat ettiniz mi? Başka yere bakıp başka şeyler dü-şünmeye çalışıyorum ama karşı konulmaz bir şekilde tekrar oraya çekiliyorum... Kanatlar sallanmasa, uçmak beni tedirgin etmez. Sapasağlam çelik. Banka kasası gibi kalın. Ağaç dalı gibi esniyor. Doğal değil. İçimde bir ürperti var; sanki sigaranın dumanının tavana çarpıp çubuk kraker gibi iki parçaya bölündü-ğünü görür gibi oluyorum. Bu arada, o koltukta sigara içilmez.

MCKENDRICK: Pardon.

(MCKENDRICK *sigarasını söndürür.* ANDERSON *defterini cebine koyar.)*

ANDERSON: Evet, dilci çocuklar için ufak tefek ilginçlikler topla-maya çalışırım. Konuklara karışık şeker ikram etmek gibi birşey. Çok minnettar oluyorlar. *(Birden aklına gelir.)* Siz dilci değil-siniz, değil mi? (Soru MCKENDRICK'i *şaşırtmış ve eğlendirmiş gibidir.)*

MCKENDRICK: Hayır. Ben McKendrick'im.

ANDERSON: Bildiri sunacak mısınız?

MCKENDRICK: Evet. Doğrusu, yeni bir şeyler söylemeyeceğim. Daha

çok kendi alanımın bir özeti olacak. Her zamanki şeyler, bilir-siniz...

(MCKENDRICK bir yerlere varmaya çalışmaktadır ama *ANDERSON* anlamış görünmemektedir.)

ANDERSON: Çok güzel.

MCKENDRICK: Belki bazı yazılarımı okumuşsunuzdur... ? (ANDERSON *durumu anlamıştır ve pişmandır.)*

ANDERSON: Doğrusu, mantıklı bir beklenti bu. Üzgünüm. Adınızı bildiğimden eminim. Felsefe dergilerini yeterince fazla okumu-yorum; ve bu tür uluslararası toplantılara pek gitmem. Bugün-lerde hiç zaman bulamıyorum. Bizlere profesör denmemeli. Daha çok öğretim elemanlarını eğlendiriyoruz.

MCKENDRICK: Bildirim hiç olmazsa sizin için yeni olacak. Yani, ekmeğini kazanmak için çalışan tek İngilizler bizleriz. Bedava seyahat ve işin sosyal yanı için katılan birkaç kişi olacağını sanıyorum. Hatta bu uçakta da öyle biri olduğunu görüyorum. Arkada.

(MCKENDRICK *başıyla uçağın arkasını işaret eder.* ANDERSON *dönüp bakar. Söz konusu kişi, arka sırada, koridor tarafında uyuyan* CHETWYN'dir. CHETWYN, MCKENDRICK'ten *daha genç ve çok daha ince ve narindir.* ANDERSON *gözlerini kısıp* CHETWYN'e *bakar.)*

Prag'ı bilir misiniz?

ANDERSON *(Dikkatli):* Kişisel olarak bilmem. Adını duydum. (Sonra *uyanır.)* Ha, *Prag.* Pardon. Hayır, hiç gitmedim. *(Kısa duraklama)* Yoksa gittim mi? Bir zamanlar Bratislava'da onursal doktora ünvanı

vermişlerdi bana. Uçak Prag'da aktarma yap-mıştı. *(Duraklama)* Doğrusu, Viyana'da da yapmış olabiliriz. *(Duraklama. Pencereye bakar.)* Sallan, sallan.

MCKENDRICK: Andrew Chetwyn. Tanıyor musunuz?

ANDERSON *(Dikkatli):* Kişisel olarak değil.

MCKENDRICK: Ben de *kişisel* olarak tanımıyorum. Alanını biliyor musunuz?

ANDERSON: Tam olarak bilmiyorum.

MCKENDRICK *(Kuşkulu):* Hiç adını *duydunuz* mu?

ANDERSON: Hayır. Tek kelimeyle.

MCKENDRICK: Oh. Son zamanlarda oldukça ortalarda.

ANDERSON: Alanı etik, değil mi?

MCKENDRICK: Aristo'nun doğruyu aşağı yukarı bulduğunu ve St.

Augustine'in de bunu güncelleştirdiğini söylüyor. ANDERSON: Bu onun neden ünlü olduğunu açıklıyor. MCKENDRICK: Hayır, *bu* yüzden meşhur olmadı. Politikayı kastet-

miştim. *The* Tımes'ta adlarının telafuzu zor bazı profesörlerin

baskı altında tutulduklarını bildirmişti. Çeklerin ona vize ver-

mesine şaştım.

ANDERSON: Çekoslavakya'da çok ilginç şeyler oluyor. Etik açıdan. MCKENDRICK: Evet. Kuşkusuz. ANDERSON: O1muyormuş gibi davranmamalıyız. MCKENDRICK: Kesinlikle. Yani, ben davranmıyorum. Benim konum

oldukça politik. Tabii, dolaylı olarak demek istiyorum. Sizinki

gibi. Sizin konuşmanızı dört gözle bekliyorum. ANDERSON: Teşekkürler. Sizin bildirinin de çok ilginç olacağından

kuşkum yok. MCKENDRICK: Doğrusunu isterseniz kurmacalar konusunda söyle-

necek hâlâ çok şey var. ANDERSON: Konuşmanızın konusu bu mu? MCKENDRICK: Hayır — sizin konuşmanızın. ANDERSON: Oh, öyle mi? *(Broşüre şöyle bir göz atar.)*

Öyleymiş.

MCKENDRICK: 'Etik Kurmacalar ve Etik Temeller'. ANDERSON: Evet. Doğruyu söylemek gerekirse Çekoslovakya'ya

bu gelişimin gizli bir nedeni var. Biraz yaramazlık yapacağım. MCKENDRICK: Yaramazlık mı? ANDERSON: Etik olmayan bir şey. Masraflarımı Çekoslovakya hü-

kümeti ödüyor. MCKENDRICK: Peki, nedir... ? ANDERSON: Size söyleyeceğimi sanmıyorum. Bakın, size söylersem,

isteyip istemediğinize bakmadan sizi sırdaşım yapmış olurum.

Etik olarak, size benim sırdaşım olup olmamayı seçme fırsatı

vermeliyim.

MCKENDRICK: Peki neden bu fırsatı vermiyorsunuz? ANDERSON: Vermem için size söylemem gerek. Tam bir çıkmaz.

(MCKENDRICK tahminlerde bulunmaya başlamıştır ve merakını *gizleyememektedir.)* MCKENDRICK: Bakın.. .Profesör Anderson.. .eğer herhangi bir bi-

çimde politik bir şeyse gerçekten çok ilgimi çekecektir. ANDERSON: Niye, siyasetle mi ilgileniyorsunuz? MCKENDRICK: İnsan doğal olarak bu gibi yerlerde olup bitenle

ilgileniyor. Ben de akademik bir ilgi duyuyorum — benim ala-

nım toplumbilim felsefesi. ANDERSON: Ne kadar ilginç. Tam olarak nedir bu? MCKENDRICK *(Biraz kırılmış):* Yarın öğleden sonraki bildirim size

bir fikir verebilir. ANDERSON *(Mahçup):* Yarın öğleden sonra mı? Ne büyük şanssızlık.

Tam da o sırada konferanstan kaçmam gerekiyor. Çok üzgünüm. MCKENDRICK *(Soğuk):* Önemli değil. ANDERSON: Sanırım bildirilerin yazılı metinleri olacak. MCKENDRICK: Sanırım. ANDERSON Toplum felsefesi bilimi, ha? MCKENDRICK *(Kaba):* Aşağı yukarı. ANDERSON *(Kibar bir ilgiyle):* McCarthy. MCKENDRICK: McKendrick. ANDERSON: Şeyde işler nasıl gidiyor...? MCKENDRICK: Stoke'da.

ANDERSON *(Heyecanlı): Stoke!* Çok iyi bir üniversitedir. MCKENDRICK: Çok iyi biliyorsunuz ki, ölseniz bile orda görünmek

istemezsiniz.

(ANDERSON *bunu düşünür.)* ANDERSON: Söylediğiniz doğru bile olsa, bildiğim kadarıyla, bugü-

ne kadar, bir yerin çok iyi olarak kabul edilmesi o yerde ölmem

koşuluna bağlanmamıştı.

(MCKENDIRCK *istemediği halde güler ama buruk bir gülüştür bu.)* MCKENDRICK: Çok güzel.

> *(Bir HOSTES* koridor boyu-nca ilerleyerek yolcuların yemek tep-
> silerini toplamaktadır. *MCKENDRICK'in* konuşmasının ortasında,
> *ANDERSON'un* tepsisini alır ve tepsinin altındaki porno derginin
> kapağı görülür.)

Zeka ve paradoks. Güzel konuşma. Beyefendi mesleği. Eski

üniversitelerde daha iyi ve daha yüksek bir uygarlık düzeyi

var. Görüyorum ki, meme ve popodan hoşlanıyorsunuz. ANDERSON *(Utanmıştır):* Ha...

(ANDERSON'un *köşeye sıkışması* MCKENDRICK'i *oldukça sevin-*

dirmiştir.) MCKENDRICK: Onunla gümrükten geçmenize izin vermezler. Sakla-

manız gerekecek. ANDERSON: Aslında, benim değil. MCKENDRICK: Batının kokuşmuşluğu. Marksistler felaket erdemli

geçinirler. Biliyorum, çünkü ben de biraz öyleyimdir. ANDERSON: Beni şaşırtıyorsunuz. MCKENDRICK: Dikkatinizi çekerim, Marksistim derken... ANDERSON: Ha, anlıyorum. MCKENDRICK: ...Marksizm adına yapılan her şeyin savunucusu

olduğumu söylemiyorum. ANDERSON: Doğru, haklısınız. Bunun anti-sosyalist bir yanı yok.

Hatta, tam tersi. Bundan hep zenginler yararlandılar. MCKENDRICK: Tam tersine. İşte bu yüzden, etraftaki akademik

olmayan etkinliklerle çok fazla ilgileniyorum. Bu konuda açık

fikirliyimdir.

ANDERSON *(Hatları karışır):* Ha, evet, ben de öyleyimdir. MCKENDRICK: Marx söz konusu olduğunda tehlikeli sularda yol

alırım. ANDERSON: Unutmayın ki, seyahat zihni geliştirir ama eskilerin

işaret etmediği bir biçimde. İnsan sadece havaalanlarında ve

garlarda eee — eee erotik, çıplak kadın dergilerine karşı ilgi

duyar.

(MCKENDRICK *hatların karıştığını fark eder.)* MCKENDRICK: Belki makalelerimden bazılarını okumuşsunuzdur.

ANDERSON (Şaşkın ve *hayran) :* Yani şey için.. .yazdığınızı mı söylü yorsunuz?

(Kendini toparlar.) Ha — sizin — makaleleriniz — Korkarım, söylediğim gibi, felsefi konulara ayak uydurma konusunda pek başarılı değilim...

(MCKENDRICK *çantasından bir şey almak için daha önce oturduğu koltuğa gitmiştir. Elinde bir başka porno dergi ile gelir ve* ANDER SON'a *uzatır.)*

MCKENDRICK: Burda da bir tane var. Sayfa altmış bir. Bilimkurgu öykü. Hiç de fena bir yaşam değil. Bilimkurgu ve seks. Ve tabii, toplumbilim felsefesi.

ANDERSON (Ölgün): Çok teşekkürler.

MCKENDRICK: Sizde kalsın.

(ANDERSON *dikkatle çıplak kadın resimi dolu sayfaları çevirir.)* Acaba buralarda eli yüzü düzgün bir kadın var mıdır?

2) OTEL LOBİSİ. PRAG.

Resepsiyon masası yakınları. ANDERSON, MCKENDRICK *ve* CHETWYN *henüz gelmişlerdir. Başkaları da olabilir. Bagaj olarak küçük valizleri ve çantaları vardır.*

MCKENDRICK *resepsiyon masasında, konuşmasının ortasındadır. Lobi, asansör vb. ile oldukça geniş bir yer olmalıdır. Üç İngilizi dikkatle izleyen* ADAM'ın *göze çarpmayacağı kadar büyük olmalıdır. Bu* ADAM *otuz beş yaşlarındadır (Daha genç olabilir). Kıyafeti eskidir ama serseriye benzememektedir. Adı* PAVEL HOLLAR'dır. *Lobide başka insanlar da vardır ve oldukça fakir bir gazete standı bulunmaktadır.*

ANDERSON un CHETWYN *ile konuşmasını duyarız.*

ANDERSON *(Heyecanlı): Birmingham!* Çok iyi üniversite. Çok iyi insanlar var.

(Resepsiyon memuru, en önde MCKENDRICK'in *beklediği masaya gelir. Memur ve diğer Çeklerin konuşmaları aksanlıdır ama metinde bu aktarılmaya çalışılmamıştır.)*

MEMUR: Üçüncü kat. Dr. McKendrick.

MCKENDRICK: Sadece felsefe doktoru.

MEMUR: Bagajınız burda mı?

MCKENDRICK *(Aceleyle):* Ha, ben hallederim. Anahtarı alabilir miyim, lütfen?

MEMUR: Üçüncü kat. Dr. Anderson. Dokuzuncu kat. Size bir mek tup var.

(Memur ANDERSON'a *ağzı kapalı bir zarf ve bir anahtar verir.* ANDERSON'un *tavırlarından mektubu beklediği anlaşılmaktadır. Memura teşekkür eder ve mektubu alır.)* Dr. Chetwyn, dokuzuncu kat.

(Üç *felsefeci asansörlere doğru yürürler.* PAVEL *gitmelerini izler.* Asansörün *önüne geldiklerinde* ANDERSON *etrafına bakınır ve lobi nin öbür ucunda, (gazete standının yanı olabilir) iki adam* görür. *Adamlar* CRISP *ve* BROADBENT'tir. CRISP çok gençtir, *yirmi* iki *yaşındadır. Çok güzel ve gözalıcı bir takım elbise giymekte ve kravat takmaktadır.* BROADBENT gençtir, otuzlu *yaşlarındadır ama kelleşmektedir. Spor pantolon ve ceket giymektedir.* CRISP *oldukça kısa boyludur.* BROADBENT *uzun boylu ve iri yarıdır. Ama ikisi de çok zinde görünmektedirler.)*

ANDERSON: Vay canına, bakın orda kimler var...Broadbent ve Crisp.

(Asansörün kapısı açılmıştır. ANDERSON anahtarını asansör görevlisi *yaşlı* KADIN'a *göstererek asansöre girer.* MCKENDRICK *ve* CHETWYN *de aynısını yaparlar. Bu arada:)*

CHETWYN: Kim? (Adamları görür *ve tanır.)* Ha, evet.

MCKENDRICK (Onları görür): Kim?

CHETWYN: Crisp ve Broadbent. Onlar da burada kalıyor olmalılar.

MCKENDRICK: Crisp? Broadbent? Gazete standının yanındaki çocuk mu?

ANDERSON: O, Crisp.

MCKENDRICK: Tanrım, her geçen gün daha gençleşiyorlar.

(Asansör *kapısı kapanır.*

Asansörde.) ANDERSON: Crisp yirmi iki yaşında. Broadbent artık zirvede değil;

bence yeni yıldız, Crisp. MCKENDRICK: Onu tanıyor musunuz? ANDERSON: Kişisel olarak değil. İki yıldır seyrediyorum. CHETWYN: Newcastleli değil mi? ANDERSON: Evet.

MCKENDRICK: Adını hiç duymadım. Görevi ne? ANDERSON: Eskiden sol açık derlerdi. Broadbent ise, orta saha.

Felaket fırsatçıdır.

(Asansör üçüncü *katta durmuştur.)*

(MCKENDRICK'e.) Sizin katınız — sonra görüşürüz.

(MCKENDRICK asansörden *çıkar ve etrafına bakınır.)* MCKENDRICK: Sizce odaları dinliyorlar mıdır?

(Asansör *kapısı kapanır.*

Asansörde. ANDERSON *ve* CHETWYN *bir süre konuşmadan du rurlar.)* ANDERSON: Aristo, insan ne kadar yükseğe tırmanırsa o kadar

fazla düşer... gibi bir şey söylemişti. CHETWYN: Trajik kahramanlar hakkında görüşlerini bildiriyordu.

(Asansör *dokuzuncu katta durur.* ANDERSON *ve* CHETWYN

asansörden *çıkarlar.)*

Benim oda şu tarafta. Aşağıda bir restoran var. Menü çok

fakir ama idare eder.

ANDERSON: Daha önce burda kaldınız mı? CHETWYN: Evet. Belki daha sonra görüşürüz, efendim.

(CHETWYN, ANDERSON'un koridorunun *ters istikametinde*

yürür.) ANDERSON *(Kendi kendine):* Efendim mi?

(ANDERSON oku takip *ederek odasına doğru yürür.)*

3) ANDERSON'UN OTEL ODASI

Odada bir yatak, bir elbise dolabı, bir komodin ve bir telefon vardır. Bir kapıdan, içinde küvet bulunan banyoya girilmektedir.

ANDERSON *valizini boşaltmaktadır. Bazı giysilerini dolaba koyar ve dolabı kapatır. Valizi, yatağının üzerinde açık olarak durmaktadır.* ANDERSON *çantasına gider ve* MCKENDRICK'in *verdiği dergiyi çıkarır. Dergiyi ne yapacağını bilemeden etrafa bakar. Kapı çalınır.* ANDERSON *porno dergiyi valizine atar ve valizin kapağını kapatır. Kapıyı açmaya gider. Kapıdaki* PAVEL HOLLAR'dır.)

ANDERSON: Buyrun?

HOLLAR: Ben Pavel Hollar.

ANDERSON: Evet?

HOLLAR: Profesör Anderson.

(HOLLAR *Çek'tir ve aksanlı konuşmaktadır.)*

ANDERSON: Hollar mı? Ah, tanrım evet. Ne güzel. İçeri gel.

HOLLAR: Teşekkür ederim. Üzgünüm—

ANDERSON: Hayır, hayır — ne hoş bir sürpriz. Gördüğün gibi biraz önce geldim. İstediğin yere otur. Nasılsın? Neler yapıyor sun? Prag'da mı yaşıyorsun?

HOLLAR: Evet.

(ANDERSON *kapıyı kapatır.)*

ANDERSON: Vay, vay. Vay, vay, vay, vay. Nasılsın? On yıl geçmiş olmalı.

HOLLAR: Evet. On yıl oldu. Doktoramı altmış yedide aldım.

ANDERSON: Hem de iyi bir dereceyle, değil mi?

HOLLAR: Evet, pek iyiyle.

ANDERSON: Tabii. Aferin, aferin. Hâlâ felsefeyle mi uğraşıyorsun?

HOLLAR: Ne yazık ki, hayır.

ANDERSON: Ah. Peki, şimdi ne yapıyorsun?

HOLLAR: Ben, ne derler — temizlikçiyim.

ANDERSON *(Anlamaya çalışarak):* Temizlikçi mi? O da ne? HOLLAR *(Şaşkın):* Temizlik. Yıkama. Paspas ve kovayla. Otobüs

terminalinde temizlikçilik yapıyorum. ANDERSON: Otobüsleri mi yıkıyorsun? HOLLAR: Hayır otobüsleri değil — tuvaletleri, insanların yürüdüğü

yerleri falan.

ANDERSON: Ha, anladım. Sen temizlikçisin. HOLLAR: Evet.

(Duraklama.) ANDERSON: Evli misin? HOLLAR: Evet. Evlendim. Ben İngiltere'ye giderken nişanlanmak

üzereydik. İrma. Köylü. İngilizce bilmez. Felsefe bilmez. Bir

oğlumuz var, Sacha. Alexander demek. ANDERSON: Anlıyorum. HOLLAR: Bayan Anderson? ANDERSON: Öldü. Onunla karşılaşmış mıydın? HOLLAR: Hayır.

ANDERSON *(Duraklama):* Ne diyeceğimi bilemiyorum. HOLLAR: Yakınlarda mı öldü? ANDERSON: Hayır — yani, temizlikçilik. HOLLAR: Bir yıl mezuniyet sonrası araştırma yaptım. Doktoram

Thomas Paine ile Locke arasındaki paralellikler üzerindeydi.

Ama sonra, altmış dokuzdan bu yana... ANDERSON: Tuvalet temizliyorsun. HOLLAR: Önce bir fırında çalıştım. Arkasından inşaatlarda, ev

inşaatında. Başka bir sürü şeyde. Birçok insanın durumu böyle. ANDERSON: Burda benimle konuşmanın senin için bir sakıncası

var mı? HOLLAR: Tabii ki yok. Niye olsun? Benim profesörümsünüz.

(HOLLAR'ın *elinde bir çanta vardır. Yere koyar ve açar.)*

Burda bir şey var.

(Çantadan, içinde A4 boyutunda yaklaşık otuz adet kâğıt bulunan

bir zarf çıkarır. Çantadan ayrıca 'sihirli yazı tahtası' denilen, üzerine

yazı yazılan ve üzerindeki jelatin çekildiğinde yazının silindiği bir

çocuk oyuncağı çıkarır.)

Bunların ne olduğunu anlıyorsunuz tabii, değil mi? ANDERSON *(Şaşkın):* Eee... HOLLAR *(Gülümser):* Tabii anlıyorsunuz.

(HOLLAR *yazı tahtasının nasıl çalıştığını gösterir; arkasından,*

ANDERSON *bakarken tahtanın üstüne yazar.)* ANDERSON (Ona bakar): İngiltere'ye mi?

(HOLLAR *yazı tahtasına yazmayı bırakır ve* ANDERSON'un kula-

ğına fısıldar.) HOLLAR: İzninizle.

(HOLLAR kapıya gidip açar *ve* ANDERSON'un *dışarı çıkmasını*

bekler. Zarfı yanına alır ama çantasını odada bırakır. ANDERSON

odadan şaşkın bir biçimde çıkar. HOLLAR *onu takip eder.* Kori dorda *biraz yürürler.)*

Teşekkür ederim. Dikkatli olmak iyidir.

ANDERSON: Niçin? Odamın dinlendiğini ima etmiyorsun herhalde. HOLLAR: Dinlendiğini varsaysak daha iyi. ANDERSON: Niçin?

(Tam *o sırada* ANDERSON'un odasının yanındaki *odanın kapısı*

açılır ve bir ADAM çıkar. Kırk yaşlarındadır *ve koyu renk, buruşuk*

bir takım elbise giymektedir. ANDERSON *ve* HOLLAR'a *bakar.*

Arkasından ters yönde, asansöre doğru yürür ve gözden kaybolur. HOLLAR *ve* ANDERSON, *içgüdüsel olarak,* ADAM *gidene kadar*

konuşmazlar.)

Umarım başımı belaya sokmuyorsun. HOLLAR: Umarım sokmuyorum. Sanmıyorum. Başı belada olan

dostlarım var. ANDERSON: Biliyorum; çok kötü — ama...eeee, ne var?

(HOLLAR *zarfı işaret eder.)* HOLLAR: Doktora tezim. Genel olarak kuramsal. Yaklaşık on bin

sözcük uzunluğunda; ama çok iyi bir tez. ANDERSON: Vay canına... yazması on yıl mı sürdü?

HOLLAR: Hayır. Bu ay yazdım — bu konferansı ve sizin geleceğinizi

duyunca. Karar verdim. Gece, her gün. ANDERSON: Tabii. Severek okuyacağım.

HOLLAR: Çekçe.

ANDERSON: Ah...eee...?

HOLLAR: Maalesef öyle. Ama Peter Volkansky — beraberdik, anım sarsınız — altmış üçte birlikte gelmiştik—

ANDERSON: Ha, evet — Volkansky — evet, anımsıyorum. Dönmedi.

HOLLAR: Evet. Dönmedi. Gerçekçiydi.

ANDERSON: Galiba Reading'de ya da öyle bir yerde.

HOLLAR: Lyster'de.

ANDERSON: Leicester. Doğru. Onunla görüşüyor musun?

HOLLAR: Bazen. Bunu İngilizceye çevirip yayımlatmaya çalışacak. Eğer güzelse. Bence güzel.

ANDERSON: İyi de, sen bunu Çekçe yayımlatamaz mısın?... *(Birden anlar ve başını hayır anlamında sallar.)* Oh, Hollar...ama, an larsın, gerçekten; ben burda hükümetin konuğuyum.

HOLLAR: Sizi aramazlar.

ANDERSON: Konu bu değil. Üzgünüm... Yani, ayıp etmiş olurum, değil mi?

HOLLAR: Ayıp mı?

ANDERSON: Biliyorum biraz bahane gibi geliyor kulağa. Ancak etik ve görgü kuralları ilginç bir biçimde ilintilidir. Dünya iftira tarihi görgülü davranışın kesintiye uğrama örnekleriyle doludur... *(Duraklar.)* Belki doğru davranış dersem kulağa o kadar saçma gelmez. Beni anlıyorsun, değil mi? Üzgünüm... Bak, odaya gidelim... valizimi boşaltmam gerek.

HOLLAR: Tezimin konusu, doğru davranış.

ANDERSON: Öyle mi?

HOLLAR: Bildiğiniz gibi, bu ülkede, bireysel olarak doğru davranış demek, Devlet için doğru olan davranış demektir.

ANDERSON: Evet, biliyorum.

HOLLAR: Ortak hakkın kendi başına nasıl bir anlamı olabileceğini ele alıyorum. Ortak etik fikrinin nerden çıktığını soruyorum.

ANDERSON: Evet.

HOLLAR: Bireyden, diye yanıtlıyorum. Bir insanın bir başka insanla ilişkisinden.

ANDERSON: Evet.

HOLLAR: Ortak etik, bireysel etiğin koca harflerle yazılmış şeklidir.

ANDERSON: Büyük harfle.

HOLLAR: Kesinlikle, büyük harfle. Devlet etiği incelenirken, bire yin temel etiği baz olarak alınmalı. İnsanın, yurttaşın değil. Devlete göre doğru olanla savaşmanın bir zorunluluk, insani bir sorumluluk olduğu sonucuna varıyorum. Ne yazık ki, bu güvenli bir sonuç değil.

ANDERSON: Çok doğru. Sorun, insanın kendine, *birey* etiğinin kendi başına ne gibi bir anlamı olabileceğini sorduğunda çıkı yor. Nerden geliyor *bu?* Örneğin, bir insanın doğuştan gelen bazı birey haklarına sahip olduğunu söylemek ne denli mantık lıdır? Bireylerden oluşan bir toplulukta insanların birbirlerine belli haklar vermeye nasıl karar verebildiklerini anlamak çok daha kolay. Örneğin, bu haklar, bir şey yayımlama hakkını içerebilir de içermeyebilir de. Bu durumda, birey etiği ortak etikten kaynaklanır, tıpkı Devletin dediği gibi. *(Duraklama.)*

Sadece bunun, üstesinden gelmen gereken bir sorun olduğunu söylüyorum.

HOLLAR: Benim için güvenli değil, demek istiyorum.

ANDERSON *(Hâlâ yanlış anlamaktadır) :* Evet, ama örneğin, Devlet ile kişi arasındaki böyle bir ilişkinin bir tür sözleşme olduğunu söyleyebilirsin; ve bir sözleşmenin özünde, her iki tarafın özgür bir biçimde bu sözleşmeyi kabul etmeleri vardır. Ve sen bunu isteyerek yapmadın. Demek istediğim, konuyu ele almanın bir yolu bu olabilir.

HOLLAR: Ama esas yol olamaz. Bana göre, insanın doğuştan bazı haklara sahip olduğu fikri oldukça anlaşılabilir bir fikir. Bu tür haklarımız olduğuna inanıyorum ve bu haklar çok önem lidir.

ANDERSON: Evet, inandığın belli ama bu konuda ısrar etmeyi nasıl haklı gösterebilirsin?

HOLLAR: Gözlem yapıyorum. Örneğin, oğlumu gözlüyorum.

ANDERSON: Oğlunu mu?

HOLLAR: Örneğin. *(Duraklama)*

ANDERSON: Bak, burda durmak gereksiz. Hiç... anlamı yok. Bir duş alıp üstümü değiştirecektim... bazı meslektaşlarla bulu şacağım....

(ANDERSON *gitmeye davranır ama* HOLLAR *koluna dokunarak onu durdurur.)*

HOLLAR: Ünlü bir muhalif değilim. Yazar, bilimadamı...

ANDERSON: Evet değilsin.

HOLLAR: Eğer tutuklanırsam — diyelim ki, eve giderken — yer yerinden oynamaz. Bir temizlikçi. Yüzlerce kişiden biri olurum. Sorun değil. Eninde sonunda değişecek. Ama söyleyeceklerim var — hepsi bu. Eğer söyleyebileceklerimi söyleyebilmişsem, o zaman sorun yok. Anlıyor musunuz?

ANDERSON: Galiba yapmam gereken şey onların bildiri önerisini kabul etmemekti. Ama kabul ettim. Bu, özgürce yapılan bir sözleşme. Onların konukseverliğini kabul ettikten sonra da, ülke dışına bir şeyler kaçırmam doğru olmaz... Kesinlikle etik olmaz.

HOLLAR: Ama kaçırdığınızın farkında olmasaydınız—

ANDERSON: Kaçırma eylemi farkında olmayı içerir.

HOLLAR: Örneğin, tezimi eşyalarınızın arasına saklamış olsaydım.

ANDERSON: Çok çocukça. Ayrıca, benim başımı belaya sokabilirsin ve senin kavgan benimle değil. Senin davranışın, senin kural larına göre — bir insanın bir diğer insana karşı tutumu açısın dan — etik olmaz. Üzgünüm.

(ANDERSON, odasına *doğru yürür;* HOLLAR *kapıyı aralık bırakmıştır.* HOLLAR *peşinden gider.)*

HOLLAR: Hayır, özür dilemesi gereken benim. Yan taraftaki adam, sizden mi?

ANDERSON: Hayır. Onu tanımıyorum.

(ANDERSON *kapıyı açar. Hoşçakal diyecekmiş gibi döner.)*

HOLLAR: Çantam.

ANDERSON: Ha, evet.

(HOLLAR, ANDERSON'un *peşinden odaya girer.)*

HOLLAR: Duş mu alacaksınız..?

ANDERSON: Almayı düşünüyordum.

(HOLLAR *banyoya girer*. ANDERSON *şaşkın bir vaziyette yatak odasında* kalır. Banyo *musluğunun açıldığını duyar. Su akarken olduk ça fazla ses çıkarmaktadır.* ANDERSON *banyoya girer ve* HOLLAR'ın *banyo küvetinin kenarında oturduğunu görür. Banyonun içi.)*

HOLLAR (Sakin): Henüz kopyasını çıkarmadım.

ANDERSON (Yüksek *sesle):* Ne?

(HOLLAR, ANDERSON'a *yaklaşır ve* ANDERSON'un *kulağına fısıldar. Arka planda akan su oldukça yüksek bir gürültü yapmaktadır.)*

HOLLAR: Henüz kopyasını çıkarmadım. Bunu eve götürürken, kötü bir şeyler olacakmış gibi bir his var içimde. *(Zarfı işaret eder.)* Geri götüreceğim aklıma gelmemişti. Sizden bir ricam var. *(Gülümser.)* Etik bir şey.

ANDERSON (Bu *kez alçak sesle):* Nedir?

HOLLAR: Bunu burda bırakayım; yarın evime getirirsiniz,— evimde bunu saklayabileceğim güvenli bir yer var. (HOLLAR *cebinden kâğıt kalem çıkarır ve büyük harflerle adresini yazmaya başlar.)*

ANDERSON: Ama biliyorsun, buradaki zamanım çok kısıtlı— (Arkasından *pes eder.)* Yakınlarda mı oturuyorsun?

HOLLAR: Pek uzakta değil. İşte adresim. (HOLLAR ANDERSON'a kâğıdı *verir.)*

ANDERSON (Alçak *sesle konuşması gerektiğini unutarak) :* Cidden— (HOLLAR ANDERSON'u alçak *sesle konuşması için uyarır.)* Cidden eve giderken aranacağını mı sanıyorsun?

HOLLAR: Bilmiyorum; ama dikkatli olmak iyidir. Bay Husak'a bir mektup yazmıştım. Ayrıca, başka şeyler de var. Bu yüzden bazen beni izliyorlar.

ANDERSON: İyi ama doktora tezini bana getirmeye çekinmedin.

HOLLAR: Evet. Eğer beni izleyenler varsa, *sizin bana* ne gibi kitaplar verdiğinizi bilmek isteyeceklerdir.

ANDERSON: Anlıyorum. Tamam, peki Hollar. Bunu yarın sana getiririm.

HOLLAR: Lütfen yemeğe indiğinizde odada bırakmayın. Çantanızı yanınıza alın.

(Yatak odasına giderler. ANDERSON HOLLAR'ın *zarfını çantasına koyar.) (Normal sesle.)* Bize gelip karımla tanışmak ister misiniz?

ANDERSON: İsterim. Telefon edeyim mi?

HOLLAR: Ne yazık ki, telefonum söküldü. Bütün gün evdeyim. Cumartesi.

ANDERSON: Ha, evet.

HOLLAR: Hoşçakalın.

ANDERSON: Hoşçakal.

(HOLLAR *elinde çantası kapıya gider.)*

HOLLAR: Unutuyordum — Prag'a hoşgeldiniz. (HOLLAR *kapıyı kapatıp çıkar.*

ANDERSON *bir süre kımıldamadan durur. Daha sonra koridorda, yaklaşan ayak sesleri duyar. Ayak sesleri odasının kapısında kesilir gibi olur. Ancak, daha sonra, yandaki odanın kapısı* açılır *ve görün meyen adam yan odaya girer ve gürültüyle kapıyı arkasından ka patır.)*

4) ANDERSON'UN ODASI. SABAH.

Kolokyum broşürünün yakın çekimi. ANDERSON'un *masasının üstünde durmaktadır.* ANDERSON *broşürü alır. Kıyafeti, görünümü ve pencereden giren ışık vaktin sabah olduğunu göstermektedir. Dışarı çıkmak için giyinmiş olan* ANDERSON *çantasını alır ve odadan çıkar.*

Koridorda asansöre doğru yürür.

Asansörün önünde CRISP'i görür. ANDERSON *bir süre konuşmadan* CRISP'in *yanında durur.*

ANDERSON: Günaydın. *(Duraklama.)* Bay Crisp...adım Anderson. Ben sizin hayranlarınızdanım.

CRISP *(Sakız çiğnemektedir):* Oh...ha.

ANDERSON: Öğleden sonra için iyi şanslar.

CRISP: Teşekkürler. Beş para etmez, burdaki asansörler.

ANDERSON: Hepiniz de bu otelde mi kalıyorsunuz?

(CRISP *bu soruyu duymazlıktan gelir.* CRISP BROADBENT'in *bir odadan çıktığını görür.* BROADBENT *fermuarlı bir çanta taşımaktadır;* CRISP'te *de aynı çantadan vardır.)*

CRISP (Bağırır): Haydi, Roy — seni bekliyoruz. (BROADBENT *gelir.)*

ANDERSON: Günaydın. Öğleden sonra için iyi şanslar.

BROADBENT: Teşekkürler. Buraya maç için mi geldiniz?

CRISP: Evet. Eeee, kısmen. Biletim var.

(ANDERSON *cebinden* RESEPSİYON MEMURU'nun *verdiği zarfı çıkarır ve gösterir.)*

CRISP *(Sessizce):* Yani kadınla yatmadın mı?

BROADBENT: Hayır.

CRISP: İnsana güvenmiyorlar, değil mi?

BROADBENT: Ama, hakları da yok değil, değil mi? Milano'yu hatır lasana.

CRISP (Güler): Evet—

(Asansörün *yaklaştığını belirten zil çalar.)* Sonunda geldi lanet asansör.

ANDERSON: Dünkü gazetede Vladislav yerine Jirasek'i oynatacak larını yazıyordu.

BROADBENT: Evet, doğru. Boyu iki metre diyorlar.

ANDERSON: Markajdayken hava toplarında pek başarılı değildir. (BROADBENT *hayretle ona bakar.* Asansör *kapısı açılır ve üç adam asansöre binerler.* Asansörde kadın asansörcüden *başka kimse yoktur.* Asansörün içi.)

BROADBENT: Onu izlediniz mi?

ANDERSON: İki kez izledim. Birkaç sezon önce UFA Kupasında...

Hegel Kolokyumu, eee, toplantısı nedeniyle Berlin'deydim.

Sonra da, geçen sezon onursal doktora unvanı almak için Bratislava'dayken.

CRISP: Ayak bileklerini tekmele. Ona iki metre olmak neymiş göster. BROADBENT: Kes sesini — *(Başıyla asansörcüyü işaret eder.)* Kim

kimdir bilinmez, değil mi? CRISP: Evet, belki de asansörü dinliyorlardır. ANDERSON: İki kere aynı pozisyondan gol attı; iki kere de kılpayı

kaçırdı— BROADBENT: Öyle mi?

(Duraklama.) ANDERSON *(Aceleyle) :* Benim üstüme vazife olmadığını biliyorum

— yani, benim salağın teki olduğumu düşünebilirsiniz, ama—

(Duraklama.)

Bakın, eğer Halas korner atarsa, kısa atacaktır — büyük bir ola sılıkla — defansı üstlerine çekecek olan Demi ya da Kautsky'ye

atacaktır. Jirasek de uzak direğin oralarda hava topu bekleyecek.

Ölü toplarda da aynı şeyi yapacaklardır. Bir maçta en az üç ya

da dört kez. *Gerçekten.* Kısa kornerde ve serbest vuruşlarda.

(Asansör üçüncü *katta durur*. BROADBENT *ve* CRISP ANDERSON'a *bakmaktadırlar.)*

(Güvensiz.) Herneyse, Jirasek'i bunun için getirdiler, bence.

(Asansör *kapısı* açılır *ve* MCKENDRICK *içeri girer*. MCKENDRICK'in

tavrı canlı *ve neşelidir.)*

MCKENDRICK: Günaydın! Demek bir araya geldiniz. ANDERSON: Bir meslektaş. Bay McKendrick...

MCKENDRICK: Siz Crisp'siniz. (CRISP'in *elini sıkar.)* Bili McKendrick.

Newcastle'da çok ilginç şeyler yaptığınızı duydum. Muhteşem

şeyler. Ben de hâlâ kendimi Stoke'da biraz sol kanat sayarım.

Tabii, benim çalışmam genellikle deneysel — epistemolojik

konuları uzmanlarına bırakıyorum — değil mi, Anderson?

(ANDERSON'un *kaburgalarına bir dirsek atar.)* ANDERSON: McKendrick... BROADBENT: *Stoke* mu dediniz?

(Asansör *zemin kata varmıştır.)*

MCKENDRICK (BROADBENT'e): Daha önce karşılaştık, değil mi? Yüzünüz yabancı gelmiyor...

(BROADBENT, CRISP *ve* MCKENDRICK asansörden *birlikte çıkarlar.* ANDERSON onları *biraz geriden izlemektedir.)*

ANDERSON: McKendrick—?

MCKENDRICK *(Gevezelik etmektedir):* Bu akşam birkaç panel var — yeni-Hegelciler ya da Quine'ci yeni-Pozitivistler. Hangisine gitmek istersiniz? Yazık ki, Quine burada olamayacak. Tabii, Hegel de.

(MCKENDRICK *lobide pişkin bir kahkaha atar.* BROADBENT *ve* CRISP ona *dikkatle bakarlar.* ANDERSON *geri çekilir.)*

5) İÇ MEKÂN. KOLOKYUM.

Birçok *felsefeci tiyatroyu andıran bir yerde otururken, içlerinden biri sahnede bir kürsünün arkasında durmuş, bildirisini okumakta, arkasında da* BAŞKAN *oturmaktadır. Ancak sahnenin arka tarafı oldukça kar maşıktır. Bir tarafta üç cam kabin vardır ve her birinde bir 'simültane çevirmen bulunmaktadır. Bu çevirmenlerin kulaklıkları ve mikrofonları vardır. Ayrıca, ellerinde, sunulmakta olan bildirinin bir kopyası bulunmaktadır. Çevirmenlerden biri Çekçeye, diğeri Fransızcaya, diğeri de Almancaya çevirmektedir. İzleyicilerin bazılarında kulaklık bazılarında da sinemalarda bazen izleyicilere verilen telefon ahizesi*

şeklindeki cihazlardan *vardır. Bu telefonlar, dinleyicinin* arzusuna göre, *istenilen* çevir mene *ayarlanabilmektedir. Telefon, oyun akışına daha uygundur.*

Salonun izleyicilerle dolu olması, özellikle ANDERSON'un *konuştuğu sahnede, önemlidir.*

Sahne açıldığında ANDERSON *izleyiciler arasında,* MCKENDRICK'in *yanında oturmaktadır.* MCKENDRICK *hâlâ sıkıntılıdır.* CHETWYN *izle yiciler arasında başka bir yerde oturmaktadır.*

Sahne, STONE *isimli bir Amerikalının yakın çekim görütüsü ile başlar. Kamera* STONE'un konuşmasına başlamasından *biraz sonra izleyiciye olup biten hakkında bilgi verecektir,* STONE'un konuşması sırasında, ANDERSON *ve* MCKENDRICK *kendi aralarında konuşurlar.* STONE'un konuşması sırasında *yapılan bu konuşmalar, metinde,* STONE'un konuş masının hemen arkasından gelmektedir. Bu, *benzer tüm durumlar için geçerlidir. Doğal olarak,* STONE *bu konuşmalar sırasında susmamaktadır.*

STONE: Çoğunlukla günlük dilin belirsizliğinden kaynaklanan kar maşa, mantıklı bir dilde özel sorunlar çıkarır. Belirsizliğin rast lantısal olmadığı durumlarda — bilinçli olarak yaratıldığında, bu, özellikle böyledir. Gerçekte, mantıklı bir dilin yetersizliği, bu dilin edebiyat için uygun olup olmadığını, ya da mantıklı bir dilde şiir yazılıp yazılamayacağını kendimize sorduğumuzda ortaya çıkar. Etki amacıyla yaratılan bilinçli belirsizlik işte bu rada sorunlara neden olur.

ANDERSON: Kesinlikle anlaşılır bir hata.

STONE: Dahası, belirsizlikle eşanlamlılığı karıştırmamalıyız. Bir politikacının başkanlığa koştuğunu söylediğimizde, bu belirsiz bir ifade değildir; sadece, bir sözcüğün mecazi, deyimsel falan gibi değişik bir anlamda kullanıldığı bir andır.

MCKENDRICK: Onu tanıdığımı söyledim.

ANDERSON: Televizyonda, 'Günün Maçı' adlı spor programında görmüşsündür.

STONE: Her kullanımda amaç bellidir. Gösteri Broadway'de başa rıya koştu. Native Dancer, Kentucky'de iyi koştu, gibi. *(Dinleyiciler arasındaki bir Fransız 'bir yerli dansçının Kentucky'de iyi koştuğu anlamına gelen çeviriyi kulaklıktan duyduğunda şaşkınlı ğını dile getirir. Bir* Alman *dinleyici de aynı problemle*

karşı karşıyadır.) Peki, şu 'İyi' sözcüğüne ne demeli? Aynı şekilde, o da, değişik anlamlara gelen bir zarf olarak kullanılmakta — at hızlı koştu, gibi.

MCKENDRICK: Demek, önemli randevunuz bir futbol maçı.

ANDERSON: Dünya Kupası eleme maçı sıradan bir futbol maçı değildir.

STONE: Ayrıca, bu varyasyonlar güvenilir oldukları sürece bir problem yoktur. Mary, John'a, 'İyi yiyorsun,' der. John, Mary'ye, 'İyi yemek pişiriyorsun,' der. Mary, 'İyi *yiyorsun,'* dediğinde, John'un *zarif* bir biçimde yemek yediğini kastetmediğini biliriz. Tıpkı, John, 'İyi yemek pişiriyorsun,' dediğinde Mary'nin fazla miktarda yemek pişirdiğini kastetmediğini bildiğimiz gibi.

ANDERSON: Ama bildirini dinleyemeyeceğim için üzgünüm, gerçekten.

STONE: Bunu biliyoruz diyorum ama sadece ortak deneyimlerimizin bunu gösterdiğini kastediyorum. Zarf, anlamını, tanımladığı fiilin bağlamsal gücünden alır. Ama sadece ortak deneyimle rimizi değil, aynı zamanda özel deneyimlerimizi; sadece özel deneyimlerimizi değil, kendi kişisel deneyimlerimizi; sadece kendi kişisel deneyimlerimizi değil, aynı zamanda varsayımsal deneyimlerimizi de göz önünde bulundurmak, sağlam bir kura mın göstergesidir. Olasılıklar dünyasını, varsayımsal deneyimi ele aldığımızda, belirsizliğe daha çok yaklaşırız. John, Mary'ye, 'İyi pişiriyorsun,' der. Mary, John'a, 'İyi yiyorsun,' der.

MCKENDRICK: Bütün bunların önemli olup olmadığını hiç düşün düğünüz oluyor mu?

ANDERSON: Hayır.

MCKENDRICK: Ne demek istediğinizi anlıyorum.

(CHETWYN *elindeki ahizenin düğmesini çevirmekte ve söylenenleri diğer dillerde dinlemeye çalışmaktadır. Sıkıldığı açıktır. Saatine bakar.)*

STONE: Orda sorun yok. Sizlerden bir sofra adabı yarışması düşle menizi istiyorum. (FRANSIZCA ÇEVİRMENİ'nin kabini.)

TERCÜMAN: ...bonne tenue a table...

STONE: John bu yarışmaya katılır ve Mary daha sonra, 'Doğrusu, gerçekten iyi yedin!' der. Burada Mary, John'un *becerikli* bir biçimde — *zarif* bir biçimde — yediğini söylemektedir. Şimdi

de, sofra adabının yanı sıra, yenilen yemeğin miktarının da göz önünde bulundurulduğu bir yarışma düşlemenizi istiyorum. *Bu durumda* Mary, John'a, 'Valla, iyi yemedin ama hiç değilse iyi yedin,' der.

TERCÜMAN: Alors, vous n'avez pas bien mange...mais... (Bütün ÇEVİRMENLER *şaşkınlık içindedir.)*

STONE: Açıkça görülüyor ki, Mary'nin John'a, çok ama beceriksizce mi, yoksa az ama ustalıkla mı yediğini söylediğini bilebilmek olanaksız. Burada gerçek bir belirsizlik söz konusudur. Mary'nin cümlesini mantıklı bir dilde söyleyebilmemiz için, Mary'ye ne kastettiğini sormamız gerekir. MCKENDRICK: Aklımdayken, size bildirimin bir kopyasını getirdim.

ANDERSON: Ah, çok teşekkürler.

MCKENDRICK: Uzun bir bildiri değil. Devre arasında rahatlıkla okuyabilirsiniz. (MCKENDRICK ANDERSON'a bildirisini *verir.)*

STONE: Ama bu, Mary'nin var olduğunu varsaymak demektir. Diye lim ki, Mary, benim yazdığım bir öyküde bir karakter. Siz bana, pekâlâ yazar, 'Mary ne kastediyor?' diye sorarsınız. Ben de, 'Ne kastettiğinizi bilmiyorum. Onun belirsizliği benim öykümün temel noktasını oluşturuyor,' diye yanıt verebilirim. Ve sanırım işte bu noktada, mantıklı bir dilin belirsiz olamayacağı görüşü yıkılıyor.

(ANDERSON çantasını *açar ve* MCKENDRICK'in *bildirisini koyar.* HOLLAR'ın *zarfına dokunur ve düşünür.* STONE *konuşmasını bitir miştir. Alkışlar arasında oturur. Arkada oturmakta olan* BAŞKAN *ayağa kalkmıştır.)*

ANDERSON: Kimseye fark ettirmeden çıkayım — maçtan önce bir yere uğramam gerek. (ANDERSON *ayağa kalkar.)*

BAŞKAN: Buyrun — Profesör Anderson, sanırım...?

(ANDERSON *far ışığına yakalanmış tavşan gibidir.* MCKENDRICK *durumun tadını çıkarır ve merakla* ANDERSON'un *bu durumla nasıl başa çıkacağını beklemeye koyulur.)*

ANDERSON: Eee...Profesör Stone'a söylemek istediğim tek şey, dilin insanlar arasındaki tek ve belki de en önemli iletişim aracı olmadığıdır. Konuşamıyorsak, bu kesinlikle sessiz olduğu muz anlamına gelmemeli. (MCKENDRICK *bravo anlamında gülümser.)* Sözlü dil, bizim iletişim kurma yeteneğimizin, fons *et* origo'su* olmaktan çok, bu yeteneğin gelişmiş halidir. Dil, *ad hoc"* bir biçimde gelişir; dolayısıyla, dilin mantıklı bir biçimde gelişece ğini beklemek için bir neden yoktur. *(Birden aklına bir şey gelir.)* Dilin önemi abartılmaktadır. Dil, benim ve Profesör Stone'un birazcık gösteriş yapmamıza izin verir; ayrıca, ayrıntıları ilet mekte çok yararlıdır — ancak önemli gerçekler basit ve mono-litiktir. Herhangi bir durumun özü kendi kendisini açıklar ve dilin gerçeği açığa çıkarma özelliği olduğu kadar onu gizleme özelliği de vardır. Teşekkürler. (ANDERSON *kapıya yönelir.)*

BAŞKAN *(Tereddütle):* Profesör Stone...

STONE: Soru neydi?

6) DIŞ MEKÂN. HOLLARLARIN EVİNİN ÖNÜ

Ev, büyük ve eski bir binadaki yarım kat çıkılarak girilen, yan yana iki daireden biridir. Merdivenler pis ve bakımsızdır. HOLLARların sokak kapısı *bir sahanlığa açılmaktadır; sahanlığın öbür tarafında diğer dairenin ön kapısı vardır. Merdivenle yukarı çıkılmakta ve aşağı inilmektedir.* ANDERSON *merdivenleri tırmanır, kapının üzerindeki numaraya bakar ve zili çalar. Elinde çantası vardır.*

Bu sahnedeki bütün erkekler Çek sivil polisleridir. Oyunda rakamla belirtileceklerdir. Yetkili kişi 3. ADAM'dır. 1. ADAM *kapıyı açar.*

* Kaynağı ve çıkış noktası.

** Gelişigüzel.

ANDERSON: Bay Hollar'ı arıyordum.

(l. ADAM *başını hayır anlamında sallar. Arkasına bakar. 2.* ADAM *kapıya gelir.)*

2. ADAM (Çekçe): Evet? Kimsiniz?

ANDERSON: İngilizce? Iıı. Parlez-vous francais? Eee. Spreckanzydoitch?

2. ADAM (Almanca): Deutch? Ein Bischen.

ANDERSON: Aslında ben bilmiyorum. Bay Hollar burada mı otu ruyor? Ev Hollarların? (2. ADAM arkasını *dönüp biriyle konuşur.)*

2. ADAM *(Çekçe):* Bir ingiliz. Onu tanıyor musun?

(BAYAN HOLLAR *kapıya gelir.* HOLLAR'la *aynı yaştadır.)* ANDERSON: Bayan Hollar?

(BAYAN HOLLAR *evet anlamında başını sallar.)*

Kocanız evde mi? Pavel... BAYAN HOLLAR *(Çekçe):* Pavel tutuklandı.

(İçerde, kapının arkasından 3. ADAM'ın *Çekçe bağırdığı duyulur.)*

3. ADAM *(Görünmemektedir):* Ne oluyor orada?

(3. ADAM *kapıya gelir.)* ANDERSON: Bay Hollar'ı arıyorum. İngiltere'den bir arkadaşıyım.

Profesörüyüm. Adım Anderson.

3. ADAM *(İngilizce):* Burada değil. (BAYAN HOLLAR'a *Çekçe)* Koca nın bir arkadaşı olduğunu söylüyor. Anderson. ANDERSON: Benim öğrencimdi.

(BAYAN HOLLAR *bağırır.)* 3. ADAM *(Çekçe):* Kes sesini. ANDERSON: Öğrenci. Felsefe.

(BAYAN HOLLAR *bağırır.)* 3. ADAM: Kes sesini.

(3. *ve 2.* ADAM *sahanlığa çıkar ve kapıyı arkalarından kapatırlar.)* ANDERSON: Onu görmeye gelmiştim. Sadece merhaba diyecektim.

Bir dakikalığına. Taksim bekliyor. Taksi. 3. ADAM: Taksi. ANDERSON: Evet. Kalamam. 3. ADAM *(İngilizce):* Bir dakika. Okey.

ANDERSON: Kalamam.

(3. ADAM *yan dairenin zilini çalar. Oldukça ürkmüş bir kadın kapıyı açar.* 3. ADAM, *Çekçe, telefonu kullanmak istediğini belirtir.* 3. ADAM *yan daireye girer.* ANDERSON *durumu kavramaya başlar.)* Bakın, izninizle — ben bir randevuya — yetişeceğim...

2. ADAM *(Çekçe):* Burada bekle.

(Duraklama. ANDERSON *saatine bakar. Bu sırada* BAYAN HOLLAR'ın *evin içinden Çekçe bağırdığı duyulur.)*

BAYAN HOLLAR *(Görünmemektedir):* İstediğim bir kişiyi tanık seç me hakkım var.

(Kapı şiddetle açılır ve derhal çarpılarak kapanır. ANDERSON *huzursuzlanmaya başlar.)*

ANDERSON: İçerde neler oluyor?

2. ADAM *(Çekçe):* Burada bekle, birazdan gelir.

(ANDERSON, BAYAN HOLLAR'ın bağırdığını *duymaktadır.)*

ANDERSON: Bakın—

(ANDERSON *zili çalar. Kapıyı* 4. ADAM açar.) Bayan Hollar'la konuşmak istiyorum.

(Yukarda ve aşağıda kapılar açılmakta, insanlar Çekçe 'Neler olu yor?' diye bağırmaktadır. Aynı zamanda evin içinden de bağırmalar gelmektedir. 2. ADAM *merdivenden aşağıya ve yukarıya Çekçe ba ğırır.)*

2. ADAM *(Çekçe):* İçeri girin!

ANDERSON: Bana bakın, ben Cambridge Üniversitesinde etik pro fesörüyüm ve beni bırakmanızı ya da İngiliz Büyükelçisine tele fon etmeme izin vermenizi istiyorum.

4. ADAM *(Çekçe):* İçeri getir.

2. ADAM *(Çekçe):* İçeri.

(ANDERSON'u *evin içine iter. Evin içi. Hol. Kapıdan içeri girildiğinde içerde birden fazla daire bulunduğu anlaşılmaktadır. Pislik içindeki küçük holün sonunda bir mutfak, bir tuvalet ve* HOLLAR'ların *kapısı hariç iki kapı daha vardır.)*

4. ADAM *(Çekçe):* Onunla kal.

(HOLLAR'ların *kapısı* BAYAN HOLLAR *tarafından içerden açılır.)*

BAYAN HOLLAR *(Çekçe):* Benim tanığımsa içeri girmesine izin veriyorum.

4. ADAM *(Çekçe):* İçeri gir — senin tanığın değil.

(4. ADAM, BAYAN HOLLAR'ı *içeri iter ve kapıyı içerden kapatır. Bu durumda* ANDERSON *ve 2.* ADAM *küçük holde kalırlar. Bir başka kapı açılır ve eski püskü bir şeyler giyinmiş küçük bir kız kafasını uzatır, içerden birisi kızı içeri çeker ve kapı kapatılır.* BAYAN HOLLAR *evlerinin kapısını yine açar.)*

BAYAN HOLLAR *(Çekçe):* Bu kapının açık durmasını istiyorum.

2. ADAM *(Çekçe):* Öyleyse açık bırak. Birazdan gelir.

(4. ADAM *evin içinde gözden kaybolur.* BAYAN HOLLAR'ın *sesi duyulur.)*

BAYAN HOLLAR *(Görünmemektedir. Çekçe.):* Piçler.

(ANDERSON *holde durmaktadır.* BAYAN HOLLAR'ın *ağlamaya başladığını duyar.* ANDERSON'un *kafası tamamiyle karışmıştır.)*

ANDERSON: Tanrım...

(Kapının zili çalar. 2. ADAM *kapıyı açar; 3.* ADAM *içeri girer.)*

1. ADAM *(Çekçe):* Onu susturmak için içeri girmek zorunda kaldık.

3. ADAM *(Çekçe):* Neyse, geliyor. (ANDERSON'a *İngilizce.)* Yüzbaşı gelmek. O ingilizce konuşmak.

ANDERSON: İngiltere Büyükelçisine telefon etmek istiyorum.

3. ADAM *(İngilizce):* Okey. Yüzbaşı gelmek.

ANDERSON: Ne zaman gelecek? Bir randevum var. *(Saatına bakar.)* Evet, aman Tanrım! Bir randevum var, yarım saat sonra baş lıyor—

3. ADAM (İngilizce): Lütfen.

(Bir *tuvalet sifonu çekilir. Diğer daireden bir* İHTİYAR ADAM *çıkar.*

3. ADAM, İHTİYAR ADAM*'a sertçe başını sallar.* İHTİYAR ADAM,

ANDERSON'a *bakarak yanından geçer.* 3. ADAM *insan trafiğin*

ortasında kaldıkları için huzursuzlanmıştır. ANDERSON'u *daireye*

sokmaya karar verir. Ve sokar.

HOLLAR'ların *odası. Birbirine bağlı iki oda vardır.*

Odanın sonunda, yatak odasına açılan kapı vardır. Bu kapı açıktır.

Odalarda insanlar vardır. Odalar küçük ve bakımsızdır. Odalar didik didik aranmaktadır ve aramanın saatlerdir sürdüğü bellidir. Arayanlar hiçbir şey kırıp dökmemektedirler. Parçalanmış yastık veya benzeri bir şey yoktur. Ancak, birinci odada yerdeki kitaplardan geçilmemektedir. Hemen hemen iki duvarı kaplayan kitaplıklar boştur. Halı toplanmış, yerden bir-iki tahta sökülmüştür. 1. ADAM *kitapları taramaktadır; her birinin sayfalarını açmakta ve sırtını incelemektedir. Kitapları tek tek raflara koymaya başlar. 5.* ADAM *çekmeceleri boşaltmış, bir kâğıt yığınını taramaktadır.* BAYAN HOLLAR iki *oda arasındaki kapıda durmaktadır. Onun arkasında, 2.* ADAM'ın *arama yaptığı görülmektedir.* (4. ADAM *yatak odasında, görülmemektedir.)* 3. ADAM, ANDERSON'a oturması için *bir sandalye gösterir.* ANDERSON *oturur ve* çantasını *yere, ayağının yanına koyar. Etrafa bakınır. Saatin* 2.35 olduğunu görür. İkinci *kez gördüğümüzde saat 2.55'i göstermektedir.* ANDERSON aynı *yerde oturmaktadır.* 1. ADAM *hâlâ* kitapları *incelemektedir.* 5. ADAM hâlâ kâğıtları taramaktadır. 3. ADAM bir *radyonun içine bakmaktadır.*

Merdivenlerden belli belirsiz insan sesleri duyulur. Bir adam yakınmaktadır. Ayrıca bir kadın sesi duyulmaktadır. Kapı zili çalınır.

3. ADAM odadan çıkar, *kapıyı kapatır.* ANDERSON onun ön *kapıya gittiğini duyar. Bir konuşma duyulur. Ön kapı tekrar kapanır ve* 3. ADAM *yeniden içeri girer.)*

3. ADAM (ANDERSON'a İngilizce): Taksi.

ANDERSON: Ah — onu tamamiyle unuttum. Aman tanrım.

3. ADAM: Okey.

ANDERSON: Parasını ödemeliyim.

(ANDERSON *cüzdanını* çıkarır. 3. ADAM *elinden cüzdanı alır.)*

3. ADAM: Okey.

(3. ADAM cüzdanın içine bakar.)

ANDERSON: Geri ver onu — *(Öfkeli)* Bana bakar mısınız — bu iş çok uzadı — ben — buradan gitmeme izin verilmesini isti yorum...

(ANDERSON *ayağa kalkmıştır. 3.* ADAM *onu yumuşak bir biçimde itip sandalyesine oturtur.* ANDERSON'un *cüzdandaki zarfı ve içindeki futbol maçı biletini bulur. Geri koyar.* ANDERSON'a *acıyarak bakar.)*

3. ADAM (Çekçe): Dostumuzun İngiltere maçına bir bileti var. Te vekkeli değil çok öfkeli. (Cüzdanı ANDERSON'a *geri verir. İngi lizce.)* Taksi okey. Yok para O gitmek. Futbol değil güzel.

ANDERSON: Ben buna müstahakım.

5. ADAM *(Çekçe):* Radyoda yayınlanıyor. Radyodan dinlesin. (3. ADAM *gidip radyoyu açar.* BAYAN HOLLAR *yatak odasından hızla gelir ve radyoyu kapatır.)*

BAYAN HOLLAR *(Çekçe):* Benim radyom.

3. ADAM *(Çekçe):* Arkadaşın maçı dinlemek istiyor.

(BAYAN HOLLAR, ANDERSON'a *bakar. Radyoyu açar. Radyoda birazdan başlayacak olan maçla ilgili bir şeyler söylenmektedir.)*

3. ADAM *(İngilizce):* Güzel. Okey?

(ANDERSON *dinler ve İngiliz takımının oyuncularının adlarının okunduğunu anlar. Arkasından maç başlar. Aradan bir süre geçer:*

Yaklaşık yarım saat sonra durum aynıdır. Radyo hâlâ açıktır. 1. ADAM *hâlâ kitapları karıştırmaktadır. Bir kenara 3-4 İngilizce kitap ayırmıştır. 5.* ADAM *gitmiştir. 2.* ADAM *halı süpürgesinin içindekileri incelemektedir.* 4. ADAM *bir sandalyeye çıkmış havalandırma deli ğinin içini kontrol etmektedir.*

ANDERSON *sandalyesinden kalkar ve yatak odasına doğru yürür. Odadaki üç adam başlarını kaldırıp ona bakarlar ama durdur mazlar.* ANDERSON *yatak odasına girer. Yatak odası.*

3. ADAM *gardıroptaki elbiselerin ceplerini karıştırmaktadır. 5.* ADAM *yerdeki tahtaların altına bakmaktadır.* BAYAN HOLLAR *yatağın üstüne oturmuş onları izlemektedir.)*

ANDERSON: Saat üç buçuk. Ya beni bırakın ya da İngiltere Büyük-elçisine telefon—

3. ADAM: Lütfen — yavaş konuşmak.

ANDERSON: Ya beni bırakın—

3. ADAM: Okey. Kim kazanıyor futbol?

ANDERSON (Duraklar): Gol yok. (Kapı *zili çalar.*

3. ADAM *diğer odaya geçip kapıya gider.* ANDERSON *onun peşin den diğer odaya gider. Kapıdan çıkarken 3.* ADAM *radyonun kapatıl ması için işaret eder. 2.* ADAM *radyoyu kapatır.* BAYAN HOLLAR *gelir ve radyoyu açar.)*

BAYAN HOLLAR(Çekçe): Kendi radyomu dinleyemeyeceğimin nerde yazdığını bana gösterin.

(3. ADAM *yanında 6.* ADAM'la sokak kapısından gelir. 6. ADAM *odaya girerken:)*

6. ADAM *(Çekçe):* Gitmesine izin vermeyin demiştim — içeri sokun dememiştim.

(ANDERSON'a *İngilizce)* Profesör Anderson? Üzgünüm, arka daşınız Bay Hollar başını belaya soktu.

ANDERSON: Şükürler olsun — bana bakın — ben bir felsefe profe sörüyüm. Çekoslavak hükümetinin konuğuyum. Hatta, onur konuğuyum bile diyebilirim. Prag'daki kolokyumda konuşma yapmak için davet edildim. İngiltere'deki bağlantılarım ülke nin en yükseklerine kadar uzanmakta—

6. ADAM: Kraliçeyi tanıyor musunuz?

ANDERSON: Tabii. (Çok *çabuk yanıt vermiştir.)* Hayır, Kraliçeyi tanı-mıyorum — ama hükümetin iki üyesini kişisel olarak tanıyorum derken doğruyu söylüyorum; içlerinden bir tanesini evimde ağırladım; ve sizi temin ederim ki, derhal bu binadan ayrılmama izin verilmezse, özgürlüğümün adamlarınız tarafından kısıtlan ması büyük bir soruna yol açacak. Burada ne yaptıklarını bilmi yorum; burada ne yaptıkları umurumda değil—

6. ADAM: Özür dilerim. Profesör. Bir hata olmuş. Burada Hollar'la-rın bir dostu olarak bulunduğunuzu sanıyordum.

ANDERSON: Pavel Hollar'ı tanıyorum, tabii ki.

6. ADAM: Kesinlikle. Siz bir dost olarak burdasınız, Bayan Hollar'ın isteği üzerine.

ANDERSON: Şöyle bir uğramıştım — ne demek istiyorsunuz?

6. ADAM: Ne yazık ki, Bay Hollar Devlet'e karşı işlediği ciddi bir suç nedeniyle tutuklandı. Kanıt ve başka şeyler aramak için suçlanan kişinin evine girilmesi olağandır. Eminim aynı şey sizin ülkenizde de oluyordur. Bizim yasalara göre, Bayan Hollar'ın bir dostun tanık olarak aramada hazır bulunmasını isteme hakkı var. Aslında, iki tanık hakkı var. Yani, örneğin, yanlışlıkla pahalı bir vazo kırılacak olursa ve polis

de vazonun daha önce kırılmış olduğunu ileri sürerse, onların sözüne karşı sadece Bayan Hollar'ın sözü olmayacak. Falan filan. Sanırım bunun adil olduğunu kabul edersiniz.

ANDERSON: Eee?

6. ADAM: E'si, anladığım kadarıyla, Bayan Hollar, sizin tanığı olma nızı istedi. (BAYAN HOLLAR'a *Çekçe.)* Onun tanığın olmasını istedin mi?

BAYAN HOLLAR *(Çekçe):* Evet, istedim.

6. ADAM (ANDERSON'a, *İngilizce):* Evet. Dediğim gibi. *(Duraklama.)* Bay Hollar'ın dostusunuz, değil mi?

ANDERSON: Çekoslavakya'dan Cambridge'e geldiğinde onun öğretmeni oldum.

6. ADAM: Yürekli adam.

ANDERSON: Evet... farklı bir dil... farklı bir kültür...

6. ADAM: Mayın tarlasında yürüdü. 1962'de. Yürekli.

ANDERSON: Belki de sadece çaresizdi.

6. ADAM: Belki de biraz nankördü. Anlarsınız, Devlet onu on sekiz yıl eğitti, besledi. Arkasından, 'Çok teşekkür ederim — hoşçakalın.'

ANDERSON: Ama altmış sekiz baharında döndü.

6. ADAM: Ha, evet.

ANDERSON: Yanlış hesap.

6. ADAM: Ne demek istiyorsunuz?

ANDERSON: Eee...valla... İngiltere'de yanlış giden bir sürü şey var; ama yine de, Hükümetin beğenmediği bir felsefi fikri ileri

sürmek, "Devlete karşı ciddi bir suç" işlemek olarak nitelen dirilmez.

6. ADAM: Profesör... Hollar döviz kaçakçılığıyla suçlanıyor. Bu ülkede döviz karaborsası var. Bu yasadışı. Felsefeyle ilgili yasa larımız yok. O adi bir suçlu. *(Duraklama.*

Radyodaki spiker normal bir sesle maç anlatmaktadır. Ancak *bu duraklama* sırasında *seste bir yükselme olur*. ANDERSON *da, bizler de, maçta önemli bir şey meydana geldiğini anlarız.* 6. ADAM *dinle mektedir.) (İngilizce)* Penaltı. (Bir *süre dinler.)* Korkarım, bizim lehimize.

ANDERSON: Evet, duyabiliyorum.

(Çünkü *seyircilerin seslerinden penaltının ev sahibi takım lehine verildiği anlaşılmaktadır.* 6. ADAM *dinlemeye devam eder.)*

6. ADAM *(İngilizce):* Broadbeht — tam gole giderken Deml'i düşür müş... ne dersiniz siz buna? — gerekli bir faul.

ANDERSON: Kasti faul.

6. ADAM: Evet.

(Radyodan *penaltının gole çevrildiği duyulur. Gol olduğu seyircilerin*

tepkisinden kolaylıkla anlaşılmaktadır.)

Sizin için iyi değil.

(6. *ADAM radyoyu kapatır. Duraklama.* 6. ADAM ANDERSON'a

bakar.)

Yani, Hollar'la felsefi bir konuşma yaptınız.

ANDERSON: Yanılmıyorsam gidebileceğimi söylemiştiniz. *(Ayağa kalkar.)* Hollar'ın dün akşam beni otelde ziyaret ettiğini bildi ğinizden eminim. Dostluk ziyaretiydi; iade-i ziyaret yaparken bu işe bulaştım. Ayrıca, ben tanık olma işini anlamadım — bur-dan ayrılmam engellendi. Sadece merhaba demek ve Pavel'in karısı ile tanışmak için uğramıştım — futbol maçına gider ken—

6. ADAM *(Şaşkınlıkla):* Profesör, yani Çekoslavakya'ya futbol maçını izlemeye mi gelmiştiniz? (ANDERSON *bocalar.)*

ANDERSON: Tabii ki, hayır. Eee, öğleden sonra kolokyumda — eee, davet edilirken tüm oturumlara katılmam gerektiği bildi rilmemişti. *(Duraklama.) Konuşma* yapmak için davet edildim, dinlemek için değil. Konuşmam yarın sabah.

6. ADAM: Hollar'ın sizi otelde ziyaret ettiğini nerden bilmem gere kiyor?

ANDERSON: Bana sık sık takip edildiğini söylemişti.

6. ADAM: Bir insanın yabancılarla buluşup onlardan döviz satın aldığı biliniyorsa—

ANDERSON: Bunun tek kelimesine bile inanmıyorum — Husak'a yazdığı mektup yüzünden taciz ediliyordu—

6. ADAM: Başkan Husak'a bir mektup mu yazmış? Nasıl bir mektup?

ANDERSON *(Telaşla):* Sizinkiler biliyordu—

6. ADAM: Başkana mektup yazmak suç değil—

ANDERSON: Hiç kuşkusuz bu, mektupta neler yazdığına bağlı.

6. ADAM: Yani, mektupta iftira mı atıyordu?

ANDERSON *(Öfkeli):* Derhal burdan gitmek istiyorum.

6. ADAM: Tabii. Biliyor musunuz, taksi şoförü hakkınızda şikayette bulundu.

ANDERSON: Neden söz ediyorsunuz siz?

6. ADAM: Parasını alamamış.

ANDERSON: Evet, üzgünüm, ama—

6. ADAM: Sizin suçunuz yok. Ona gitmesini benim memurum söy ledi.

ANDERSON: Evet, doğru.

6. ADAM: Ama yine de şoför çok bozuk. Beş dakika sonra dönece ğinizi, bir şey vereceğinizi söylemişsiniz—

ANDERSON: Bunu ona nasıl söylemiş olabilirim? Ben Çekçe bil mem ki.

6. ADAM: Saatinizde beşi göstermiş ve konuşmadan, birbirleriyle iletişim kurmaya çalışan insanların yaptığı şeyleri yapmışsınız. Bir şey vermek için geldiğinizden emindi. *(Duraklama.)*

ANDERSON: Peki. Tamam. Ama para değildi.

6. ADAM: Tabii ki, değildi. Siz suçlu değilsiniz ki. ANDERSON: Çok doğru. Pavel'e kolokyumda sunulan bir-iki bildi rinin kopyasını getirmeye söz vermiştim. Doğal olarak felsefeyle

ilgileniyor; bunun yasadışı bir şey olduğunu sanmıyorum. 6. ADAM: Tabii ki, değil. Öyleyse bana göstermenizde bir sakınca

yok.

(ANDERSON *duraksar ve arkasından çantasını açar ve*

MCKENDRICK'in *ve kendisinin bildirilerini çıkartır ve uzatır.* 6.

ADAM alır *ve İngilizce başlıklarını okur.)*

'Etik Temeller olarak Etik Kurmacalar'... 'Felsefe ve Felaket

Kuramı'.

(6. ADAM *bildirileri* ANDERSON'a *geri verir.)* 6. ADAM: Maça mı gitmek istiyordunuz? Son yirmi dakikasını, belki

biraz daha fazlasını izleyebilirsiniz.

ANDERSON: Hayır. Üniversiteye dönüyorum, kolokyuma. BAYAN HOLLAR *(Çekçe):* Gidiyor mu? 6. ADAM: Bayan Hollar kalmanızı istiyor. ANDERSON (BAYAN HOLLAR'a): Kusura bakmayın, olmaz. *(Birden*

aklına bir şey gelir.) Taksi şoförüyle konuştuysanız futbol maçına

gittiğimi bilmeniz gerekirdi.

(6. ADAM *buna ne sözlü ne de işaretle bir yanıt verir.*

ANDERSON çantasını *kapatır.*

Kapı zili çalar ve 3. ADAM *kapıyı açmaya gider.*

5. ADAM, *elinde eski bir gazete kâğıdına sarılı küçük bir paketle,*

yatak odasından çıkar.) 5. ADAM *(Çekçe):* Şef, yerdeki tahtaların altında bunu buldum.

(5. ADAM *paketi* 6. ADAM'a *verir; o da paketi açar ve içinden bir*

tomar Amerikan doları çıkarır.

BAYAN HOLLAR inanmayan *gözlerle bakar ve bağırmaya başlar.)* BAYAN HOLLAR (Çekçe): Yalan söylüyor! (ANDERSON'a.) Yalan—

Kapı tekrar açılır ve 3. ADAM *girer. Yanında on yaşındaki* SACHA

HOLLAR *vardır. Küçük ama metin bir çocuktur. Ağlayıp bağıran*

annesine koşar ve ona sarılır. Sanki küçük bir yetişkin gibi onu teselli

etmektedir.)

ANDERSON: Aman tanrım... Bayan Hollar...

(ANDERSON ne yapacağını bilmemektedir ve korkmuştur; birden oradan ayrılmaya karar verir ve çıkar. *3. ADAM* onu bırakıp bırakmamakta tereddüt eder ama 6. *ADAM* ona başıyla işaret eder ve *ANDERSON* gider.)

7) İÇ MEKÂN. OTEL KORİDORU. AKŞAM.

ANDERSON odasına gitmektedir. Çok yorgundur. Kapısının önünde anahtarını bulmaya çalışırken yan odadan sesler geldiğini fark eder. Kula-ğını yan odanın kapısına dayar.

GRAYSON *(İçerden):* Evet, yarınki baskı için yeni manşet — Okey — Prag, Cumartesi.

(GRAYSON *yavaş konuşmamaktadır ama büyük bir özenle tüm ünsüzleri vurgulamakta ve gerektiği yerde anlaşılması için sözcükleri hecelemektedir. Bir sekretere metin dikte ettirdiği anlaşılmaktadır.)* İngiliz futbolu iflasın eşiğindeyken, bu akşam, Çekler, Prag sokaklarında sevinçten dans edecekler; stop, satır başı. (ANDERSON *kapıyı çalar.) (İçerden.)* Kapı açık!

(ANDERSON *kapıyı açar ve içeri bakar. Odanın içi. Tıpatıp olmasa bile, doğal olarak* ANDERSON'un *odasına çok benzeyen bir oda. Odanın sahibi, daha önce odadan çıktığını gördüğümüz adam, İngiliz spor yazarı* GRAYSON'dur. ANDERSON *çekinerek odaya girdiğinde* GRAYSON *telefonla konuşmaktadır.)*

Hiç kuşkusuz, virgül, bu kurnaz Slovak'ların, bu öğleden sonra, burada ağlara gönderdikleri dört gol gelecek ay Wembley'de yapılacak olan Dünya Kupası Elemelerinin ikinci ayağında

onlar için yeterli olacaktır, stop. Satır başı — (ANDERSON'a.) Evet? *(Telefona.)* Bundan emin olabilirsiniz.

ANDERSON: Ben yan odada kalıyorum.

GRAYSON *(Telefona):* — emin olabilirsiniz. Satır başı — (ANDER-SON'a.) Daha sonra gelebilir misiniz? *(Telefona.)* İngiliz takımı-nın kalecilerinin bir türlü sakatlıktan kurtulamamaları yüzün-den kaleyi koruyan üçüncü yedek Jim Bart'ın cesur kurtarışları olmasa maç bitene kadar kalemizde dört gol daha görürdük, stop. Napolyon bizim bakkallardan oluşan bir ulus olduğumuzu söylerken yanılıyordu, stop. Bugün, İngiltere file bekçilerinden oluşan bir ulus gibiydi. Davey, Petherbridge ve Shell, hepsi de gol çizgisinden kurtarışlar yaptılar. Satır başı.

ANDERSON: Dinlememin sizce bir sakıncası var mı — maçı kaçır-dım da.

(GRAYSON *sandalyeye oturması için işaret eder.* ANDERSON *bitişik odaya açılan kapının yanındaki sandalyeye oturur. Bu oda,* ANDER-SON'un *odası değil,* GRAYSON'ın *odasının öbür yanındaki odadır.)*

GRAYSON *(Telefona):* Dickenson ve Pratt oyun boyunca Wolker, W ile, ve Deml, Domuzun D'si, Erol'un E'si, Memleketin M'si ve Londra'nın L'si — tarafından yaya bırakıldılar; sanki pas atacağı oyuncuyu telepatiyle buluyordu, stop. Sadece Crisp, Madame Tussaud — Müzesindeki heykellere benzemeyip umut vaad eden tek oyuncu Crisp'ti, stop. Çok iyi iki fırsat hazırladı, virgül, ikisini de Pratt harcadı; birini havaya dikti, diğerini de ıskaladı, stop. Oturduğum yerden, Crisp, apostrof in, acılı ekşili tepkisini görebiliyordum... (ANDERSON *diğer odadan bir başka sesin geldiğinin farkına varır. İki oda arasındaki kapı tam kapalı değildir.* GRAYSON'ın son *sözleri sırasında* ANDERSON *yavaşça kapıyı açar ve içeri bakar; içerde* GRAYSON'ın *bir meslektaşının bulunduğunu ve onun da dikte ettir-diğini anlar.*

ANDERSON *ayağa kalkar ve diğer odaya bakar ve rakip spor muha-birinin yazdırdıkları ilgisini çeker. Odanın sahibi* CHAMBERLAIN'dir.

CHAMBERLAIN'nin *odasının içi.* CHAMBERLAIN *telefonla konuşmaktadır.)*

CHAMBERLAIN: İngiliz defansının kötü koca adamı diye bilinen Wilson, hem bedenen hem de kafaca ağır kaldı, stop. Deml — D.E.M. memleket L. — Deml yürürken, aç parantez, gerçekten, kapa parantez, ona beş kere çalım attı; hep aynı vücut hareketini yaparak, virgül, Wilson'ın, bellek hariç, diğer her açıdan fil gibi görünmesine neden oldu, stop. Beşinci defasında, Deml'in gol atmasını engelleyecek hiçbir şey yoktu;

Broadbent kalktı ve Deml'i arkadan biçti, stop. Halas, pen-altı atışını gole çevirdi, stop.

(ANDERSON *bir iç çeker ve* CHAMBERLAIN'ın *odasında aynı yerde duran sandalyeye oturur.* CHAMBERLAIN onu *görür.)* Yardımcı olabilir miyim—?

ANDERSON: Pardon — ben yan odada kalıyorum.

CHAMBERLAIN *(Telefona):* Yeni paragraf — (ANDERSON'a.) Çok sürmez—

(Telefona.) Bu gol üzerine yüreklenen Çekler riski göze alıp, Bartok'u, besteci gibi, ileri sürdüler, stop. Bu oyuncu, on dakika sonra, birinci yarının bitmesine çok az bir zaman kala, virgül, Halas'ın yaptığı kısa köşe vuruşunda topu aldı ve havalandırdı;

Jirasek de yükselerek topu uzak kale direği dibinden kolayca gole çevirdi—

ANDERSON: Biliyordum!

(CHAMBERLAIN *dönüp ona bakar.)*

CHAMBERLAIN *(Telefona):* Satır başı. Trajik operalarda olduğu gibi, devre arasından sonra işler daha da kötüye gitti... (ANDERSON gitmek için *ayağa kalkmıştır.* GRAYSON'ın *odasından çıkarken* GRAYSON *telefonda konuşmaktadır:)*

GRAYSON *(Telefona):* ...uzak kale direğinde markajsız bekleyen Jirasek, koca bir leylek gibi havalandı ve Bart'ın uzanmış elle-rinden yaklaşık bir metre daha yukarı yükselerek Çekoslavak-ya'yı zafer yoluna çıkardı.

(ANDERSON, GRAYSON'a *bakmadan ve fark ettirmeden odadan çıkar.)*

8) İÇ MEKÂN. OTEL LOKANTASI.

Canlı bir Çek müziği duyulmaktadır.

Yemek salonunda bir sahne vardır. Küçük bir Çek müzik grubu ve birkaç şarkıcı, stilize *edilmiş* köylü kostümleriyle gösteri yapmaktadırlar.

Vakit akşamdır. Masaların birinde, Amerikalı *STONE* ve bir *FRANSIZ* yan yana oturmaktadırlar; *ANDERSON, MCKENDRICK ve CHETWYN* de aynı masayı paylaşmaktadırlar. Değişik nedenlerden dolayı, üçü de suskundur. *STONE* suskun değildir. Yemeklerinin sonuna gelmişlerdir.

STONE: Vay anasına. İngilizce anlamıyor musun? Sana, 'Ne demek

istediğini söyle,' dediğimde, sen sadece, 'Şunu şunu söylemek istiyorum,' diyebilirsin. 'Ne söylemek istediğini boşver,' derim.

'Ne *demek* istediğini söyle bana.' FRANSIZ: Mais oui, ama bana bunu Fransızca söylerseniz, 'Qu'est-

ce que vous voulez dire?' demeniz gerek — 'Söylemek istediği-

niz şey nedir?' Naturellement, benim arkasından, 'Je veux dire

etcetera,' diyebilmem için. STONE *(Heyecanlı): Ben de* aynı şeyi söylüyorum — farkında değil

misin? MCKENDRICK: Böyle bir yerde, yalnız ve kolay bir kadın bulma

şansı sizce nedir?

STONE: Bunu sana Fransızca soramam. MCKENDRICK: İlle de bekar olması gerekmez. FRANSIZ: Pourquoi non? Qu'est-ce que vous voulez dire? Voila! —

işte sordum. CHETWYN: İngiliz menülerinde kaz pek bulunmaz.

(CHETWYN yemeğini bitiren son kişidir. Artık hepsi yemeklerini

yemişlerdir. *Masanın* üzerinde içkiler ve kahve fincanları

bulunmaktadır.)

STONE: Fransızcada 'demek istemek' anlamına gelen bir fiil yoktur. CHETWYN: Acaba neden?

STONE: Yoktur da ondan.

CHETWYN: Dickens'ın romanlarında insanlar hep kaz yerler.

MCKENDRICK: Sizce güvenli olur mu?

FRANSIZ: Par exemple. Je vous dis, 'Qu'est-ce que vous voulez

dire?' MCKENDRICK: Demek istediğim, insan arkası cam olan bir aynadan

gizlice fotoğrafının çekilmesini istemez. STONE: Ne söylemek istediğini sana sormuyorum. Ne *demek iste-*

diğini soruyorum. Arada fark olduğunu varsayalım. ANDERSON: Bizde kaz ciğeri olur. Kazın geri kalanını ne yaparlar? STONE: Diyelim ki, bir şey söylüyorsun ama başka bir şey demek

istiyorsun.

FRANSIZ: Je dis quelque chose, mais je veux dire— STONE: Evet.

MCKENDRICK (STONE'a): Brad, afedersin. STONE: Evet? MCKENDRICK: İyi yiyorsun ama kötü bir yiyicisin.

(Bu *doğru bir gözlemdir.* STONE *ağzında ekmek, kek, kahve vs.*

varken konuşmakta ve etrafa saçmaktadır. STONE *affediyormuş-*

çasına gülümser ama konuşmasına ara vermez.) STONE: İzninizle. FRANSIZ: A bientot.

(STONE ve FRANSIZ *gitmek üzere ayağa kalkarlar.)* STONE *(Giderken):* Yani, ortada

yanlış bir cümle var; ama düzeltil-

diğinde, yine kendine benziyor.

(Bir *duraklama olur.)* MCKENDRICK: Bildirimi okuyabildiniz mi? ANDERSON: Sadece şöyle bir göz atmaya zamanım oldu. Dikkatle

okumaya can atıyorum. CHETWYN: Ben okudum. ANDERSON: Konuşmada değil miydin? MCKENDRICK: Hayır, öğleden sonrayı kaytardı. ANDERSON: Chetwyn, seni sinsi şeytan. Eminim, öğleden sonran

berbat geçti. İnsan düş kırıklığına uğruyor, değil mi?

CHETWYN: Evet, öyle oluyor. İnsan kendini aptal hissediyor.

MCKENDRICK: Ama o maça gitmedi.

CHETWYN: Ah — siz maçta mıydınız?

ANDERSON: Hayır, işim çıktı.

MCKENDRICK: Bir şeyler gizliyor. Bence, bir kadın.

ANDERSON (CHETWYN'e): Sen ne yaptın?

CHETWYN: Birkaç arkadaşla buluştum.

MCKENDRICK: Bir şeyler gizliyor. Bence kadın değil.

CHETWYN: Burada dostlarım var, hepsi bu.

ANDERSON (MCKENDRICK'e): Bildirin beğenildi mi?

MCKENDRICK: Hayır. Anlamadılar. Sorulardan ortada bir iletişim bozukluğu olduğu belli oluyordu.

ANDERSON: Kulaklıklar yüzünden mi?

MCKENDRICK: Hayır, hayır — kısaca tezimi anlayamadılar. Çoğu felaket kuramını duymamıştı bile; dolayısıyla çoğu bu kuramın oldukça cüretli bir uygulamasını dinlemeye hazır değildi.

ANDERSON: İtiraf etmeliyim ki, ben de bu konuyu tam anlamış değilim.

MCKENDRICK: Geri vites gibi bir şey — hayır — kırılma noktası gibi. İnsanların hatası, bir ahlak ilkesinin sonsuza kadar uzatıla-bileceğini, her duruma uyarlanabileceğini, gerçek durumu-muzun grafığini düz bir çizgi halinde kestiğini — bak, işte şöyle — (Bir *bıçak alarak soldan sağa, masa örtüsünün* üzerinde *dümdüz bir* çizgi *çizer.)* düşünmelerinde. 'Ahlak' şurada; 'ahlaksız-lık' da ona paralel olarak şurada — (Bir *paralel* çizgi *çizer.)* — ve bu ikisi asla buluşmayacaklar. Onlar bir ilkenin bu anlama geldiğini düşünüyorlar.

ANDERSON: Öyle değil mi?

MCKENDRICK; Hayır. Her iki çizgi de aynı düzlem üzerinde. *(Elini, avuç içi aşağı gelecek şekilde, çizdiği* çizgilerin *üzerinde tutar.)* Onlar, aynı düzlemin kenarları — yani, üç boyutlu — ve düzlemi, bizim

felaket kıvrımı dediğimiz şekilde bükersen, gerçek dün-yada karşılaştığımız davranış türünden bir model elde edersin. Bir noktaya — felaket noktasına — gelindiğinde kişinin bir

davranış çizgisi boyunca gösterdiği ilerleme, insanı öteki çizgiye

geçirir; mantıklı bir insanın bırakacağı noktada, ilke tersine

döner.

CHETWYN: Öyleyse bu bir ilke değil. MCKENDRICK: Senin anladığın anlamda ilke yoktur. Sadece, sanki

ilkeler varmış gibi davranan bir sürü ilkeli insan vardır. ANDERSON: İyi de bu aynı şey. MCKENDRICK: Chetwyn ve onun ilkel Yunanlılarından daha vahim

bir vakasınız siz. Hiç olmazsa onun iyilik ve güzelliğe *inanmak*

gibi bir bahanesi var. Oysa siz onların kurmaca olduğunu bili-

yorsunuz ama onlara o kadar takılmışsınız ki, sanki Tanrı kela-

mı gibi mutlak olduklarını düşünüyorsunuz. ANDERSON: Başka nasıl pratik bir değeri olabileceğini anlamı-

yorum— MCKENDRICK: Dolayısıyla, bir ahlak ilkesini, bir ahlak ilkesine

karşı çıkmaya karşı bahane olarak kullanıyorsunuz. Bir çeşit

kaçış—

(Baskı altındaki *ANDERSON* hiç kendisinden beklenmeyen ve şaşır-

tıcı bir şekilde fincanı altlığa çarparcasına koyar. Bu yüzden öfkesi

çok daha kaygı vericidir.) ANDERSON: McKendrick, ne kadar rahat konuşuyorsun. Senin

ilkelerin böylesine rahatça tersyüz edilebiliyorlarsa, ahlaki ce-

sarete niye ihtiyacın olsun ki. MCKENDRICK: Pekâlâ! Çok ileri gittim. Her zamanki gibi. Özür dilerim. Hadi, başka şeylerden konuşalım. Dışarda, lobide do-

lanıp duran oldukça çekici bir kadın var.

(Yemek salonunun kapısından lobinin bir kısmı görünmektedir.)

Sizce bu bir tuzak mı? Karım bana — bana bak Bill, aptalca

şeyler yapma, kendini bilirsin, üniformasının üstten üç düğmesi

açık sarışın bir polis kapını çalıp biraz şeker istese sen hemen

onun yan odada çay yapan bir otobüs biletçisi olduğunu düşü-

nürsün demişti. ANDERSON *(Kendini toparlar):* Afedersin... bir noktaya kadar hak-

lısın. Ahlak ilkeleri düz çizgiler şeklinde olsaydı ve asla bir-

birleriyle kesişmeseydi ahlaki çelişki diye bir şey olmazdı. İnsan

bizlerden çok daha zeki kişilerin kafasını karıştıran durumlarla

karşı karşıya kalıyor. CHETWYN: Deneyimlerime göre, onları bizden çok daha az *akıllı*

insanlar üzerinde denemek iyi bir yol. Ben sık sık *oğluma* ne

düşündüğünü sorarım. ANDERSON: Oğluna mı? CHETWYN: Evet. Sekiz yaşında.

MCKENDRICK: Kadın kesinlikle bu tarafa bakıyor — ciddiyim,

acaba birimiz onu kafalayabilir miyiz? (ANDERSON *dönüp bakar; kadının* BAYAN HOLLAR *olduğunu*

görürüz,) ANDERSON: Özür dilerim.

(Ayağa kalkar ve gitmeye davranır ama hemen geri gelir ve masanın

altından çantasını alır ve gider. Masada kalırız. *MCKENDRICK*

ANDERSON'un BAYAN HOLLAR'la *buluşmasını, elini sıkmasını*

ve gözden kaybolmalarını izler.) MCKENDRICK: Vay anasına, bir *kadınmış.* Kurnaz ihtiyar.

(Uçak kalkmak üzeredir, pistte hızlanmaya başlar.)

9) DIŞ MEKÂN. CADDE. GECE.

ANDERSON ile BAYAN HOLLAR *yürümektedirler.*

Park. Parkta bir bank. Bankta SACHA HOLLAR *oturmaktadır.* ANDERSON *ve* BAYAN HOLLAR *gelirler.*

BAYAN HOLLAR *(Çekçe):* İşte burda. (ANDERSON'a.) Sacha.

(Çekçe.) Geldiği için ona teşekkür et. SACHA: Geldiğiniz için teşekkür ediyor. BAYAN HOLLAR *(Çekçe):* Onu rahatsız ettiğimiz için üzgünüz.

SACHA: Verdiğimiz rahatsızlık için üzgünüm diyor. ANDERSON: Hayır, hayır, asıl ben üzgünüm... her şey için. Okulda

İngilizce mi öğreniyorsun?

SACHA: Evet. İki yıl İngilizce öğreniyorum. Babamla da. ANDERSON: İngilizcen çok iyi.

SACHA: lyi değil. Babamın arkadaşısınız. Teşekkür ederim. ANDERSON: Bir şey yapmadım ki.

SACHA: Yazısı sizde mi? ANDERSON: Tezi mi? Evet. Burada. (Çantasını *işaret eder.)*

SACHA *(Çekçe):* Tamam, hâlâ onda.

(BAYAN HOLLAR başını *sallar.)* BAYAN HOLLAR (Çekçe): Söyle ona, bugün onun kim olduğunu

bilmiyordum.

SACHA: Annem, yarın evde, bilmek yapmıyor kim olduğunuzu. ANDERSON: Bugün. SACHA: Bugün. Pardon. Diyor annem, "Buraya gel! Buraya gel!

Eve gir!' Çünkü bilmiyor. Babam ona söylemiyor. Babam bana

söylüyor yalnızca.

ANDERSON: Anlıyorum. Baban sana ne söyledi? SACHA: Arkadaşı İngiliz profesörü görmeye gidecek. Yazıyı götü-

rüyor.

ANDERSON: Anlıyorum. Dün akşam eve geldi mi? SACHA: Hayır. Otelden çıkınca tutuklandı. Sonra, gecede, arama

yapmak için geldiler. ANDERSON: Bütün gece aradılar mı? SACHA: Onlar geliyorlar saat on bir. Yirmi saat arıyorlar. ANDERSON: Tanrım.

SACHA: Sabah ben gitmek Bartolomesskaya'ya, onu görüyor için. BAYAN HOLLAR *(Açıklar):* Polis. SACHA: Ama ben yok onu görüyor. Diyorlar, eve git. Bekliyorum.

Sonra gidiyorum eve. Sonra görüyorum sizi. ANDERSON: Ne arıyorlardı? SACHA *(Omzunu silker):* Batılı kitaplar. Ayrıca babam şeyler yazıyor.

Mektup, politika, felsefe. Hiçbir şey bulamıyorlar. Hoşlanma-

dıkları bazı İngilizce kitaplar; ama gerçekte hiçbir şey. Ama

dolarlar, tabii onları bulmuş yapıyorlar.

(BAYAN HOLLAR *dolar sözcüğünü duyar.)* BAYAN HOLLAR *(Çekçe):* Dolarları oraya polisin koyduğunu söyle

ona.

SACHA: Babamın dolarları değil. Onun hiç paraları yok. ANDERSON: Evet. Biliyorum. SACHA: Onu dolarlar yüzünden tutuklamalılar çünkü hiçbir şey

yapmıyor. Hiç kötü şeyler. Bir şey imzalıyor. Onun için sorun

yapıyorlar. ANDERSON: Evet.

BAYAN HOLLAR (Çekçe): Ona Jan'ı anlat. SACHA: Babamın tezini geri vermelisiniz. Şimdi değil. Gelecek

günler. Annem alamaz.

ANDERSON: İngiltere'ye götürmemi istedi benden. SACHA: Artık mümkün değil. Ama teşekkürler. ANDERSON: Götürmemi istedi. SACHA: Mümkün değil. Artık sizi arıyorlar, sanırım. Havaalanında.

Çünkü görüyorlar, siz eve geliyorsunuz ve bizimle çok görüşüyor-

sunuz. Belki bizi görüyorlar şimdi. (ANDERSON *etrafına bakınır.)*

Mümkün. ANDERSON *(Huzursuz):* Sana söylemem gerek... *(Çabucak)* Sizin

eve tezi geri vermek için geldim. Babana hayır demiştim. Ama

yolda durdurulacağından korkuyordu — sadece üstünün ara-

nacağını kastettiğini sanmıştım, tutuklanacağını değil— SACHA: Çok çabuk — çok çabuk—

(Duraklama.)

ANDERSON: Ne yapmamı istiyorsun? SACHA: Babamın arkadaşı — bugün Felsefe Konferansına geliyor. ANDERSON: Yarın. SACHA: Evet yarın. Yazıyı ona verin. Adı Jan. Okey. İyi arkadaş.

(ANDERSON *başını 'peki' anlamında sallar.)* ANDERSON: Jan. SACHA *(Çekçe):* Yarın üniversiteye getirip, Jan'a verecek. (SACHA

ayağa kalkar.)

Şimdi gidiyoruz ev.

(BAYAN HOLLAR *ayağa kalkar ve* ANDERSON'la *el sıkışır.)* ANDERSON: Üzgünüm... Ona ne olacak? BAYAN HOLLAR (Çekçe): Ne dedi? SACHA *(Çekçe):* Babama ne olacağını öğrenmek istiyor. BAYANHOLLAR: Ruzyne. SACHA: Hapishane. Ruzyne.

(Duraklama.) ANDERŞON: Tabii, İngiltere'de yardım etmeye çalışacağım. Mektup yazacağım. Çek Büyükelçisine... Ayrıca arkadaşlarım da

var, bizim hükümette—

(ANDERSON çocuğun ağlamaya başladığının farkına varır. Şaşırmıştır çünkü o zamana kadar ona yetişkin gibi davranmıştır.)

Dinle beni — kişisel dostlarım arasında önemli kişiler var —

Eğitim Bakanı — falan gibi insanlar. BAYAN HOLLAR (ANDERSON'a *Çekçe):* Lütfen Pavel'e yardımcı olun— ANDERSON: Bayan Hollar — onun için elimden gelen her şeyi

yapacağım.

(BAYAN HOLLAR ve *SACHA'nın* karanlıkta uzaklaşmalarını izler.)

10) İÇ MEKÂN. ANDERSON'UN ODASI. AKŞAM

ANDERSON yatağın üzerinde giyinik olarak yatmaktadır. Gözleri açıktır. Sadece pencereden ışık girmektedir. *GRAYSON'ın* odasından belli belirsiz sesler gelmektedir. Bir süre sonra *ANDERSON* kalkar, odasından çıkar ve *GRAYSON'ın* kapısını çalar.

GRAYSON'ın kapısının önü.

GRAYSON *kapıyı açar.*

GRAYSON: Ah, merhaba. Pardon, yoksa çok mu gürültü yapıyoruz?

ANDERSON: Hayır, önemli değil; ama hâlâ uyanık olduğunuzu

anladım ve sizden yardım istemeye geldim. Acaba daktilonuzu

ödünç alabilir miyim? GRAYSON: Benim daktilomu mu? ANDERSON: Evet.

GRAYSON: Ama, yarın sabah ayrılıyorum. ANDERSON: Yarın sabah erkenden veririm. Öğleden sonraki uçakla

ben de ayrılıyorum. GRAYSON: Ah — pekâlâ, o zaman. ANDERSON: Çok iyisiniz.

(Yukardaki konuşma sürerken, odadan gelen sesler yarı anlaşılır

olmuştur. Oldukça içkili olan ama yine de anlaşılır konuşan

MCKENDRICK'in sesi duyulmaktadır.) *MCKENDRICK* (Yukardaki konuşma sırasında, sadece sesi

duyulmaktadır):

Dinleyin beni, ben profesyonel bir felsefeciyim. Söyleyeceğim

şeyleri dinleseniz iyi olur. ANDERSON: Anlaşılan içerde McKendrick var. GRAYSON: Ah — sizlerden biri mi? ANDERSON: Pek diyemem. GRAYSON: Zil zurna şarhoş oldu. ANDERSON: Evet.

GRAYSON: Onu burdan götürebilir misiniz? Birazdan dayak yiyecek. ANDERSON: İşinize bakın, dövün, istiyorsanız. GRAYSON: Ben değil. Broadbent'le bizim çocuklardan ikisi. Dostu-

nuz barda bize takıldı. Oysa yatması gerek. ANDERSON: Elimden geleni yapmaya çalışırım.

(ANDERSON, GRAYSON'ın *peşinden odaya gider.)* MCKENDRICK: Kahramanları hayvan gibi davranırken küçük ço-

cukların birer beyefendi gibi davranmasını nasıl bekleyebi-

lirsiniz — bunun cevabını verin — hayır — soruma cevap

vermediniz — sahada hayvan varsa, tribünlerde de hayvan

olacaktır.

(GRAYSON'ın odasının içi.

Ayaktaki tek kişi *MCKENDRICK'tir. Bir* elinde bir viski şişesi, diğer elinde kadehi, herkesi susturmuş, konuşmaktadır. Bu küçük odada *BROADBENT, CRISP, CHAMBERLAIN* ve İngiliz takımının birkaç başka oyuncusu bulunmaktadır. İçki partisi verilmektedir.)

GRAYSON *(Kapıyı kapatırken):* Felsefecileri sakin, çalışkan insanlar sanırdım.

ANDERSON: Bazılarımız öyleyiz. .

MCKENDRICK *(Bağırır):* Anderson! İşte görmek istediğim adam! Profesyonel futbolcuların hayvansı etiği hakkında felsefi bir tartışma yapıyoruz—

BROADBENT: Sözlerine dikkat et, dostum.

MCKENDRICK: Roy duyarlı çünkü bugün kasdi bir faulle bir penal-tıya neden oldu. Yüzde yüz gollük bir pozisyonu engellemek için bir oyuncuyu biçti. Ne de olsa penaltı atışı kurtarılabilir, futbolda bacak kırılması da sık rastlanan bir şey değildir— (BROADBENT *ayağa kalkar ama* MCKENDRICK onu *bir hareketle durdurur.)*

—kesinlikle doğruydu — takım yararına, İngiltere için futbolun yararcı değerlerini uyguluyordun! Özel, çıkarcı davranışlardan söz etmiyorum. Hayır, ben tüm ethos'tan söz ediyorum.

ANDERSON: McKendrick, sence yatma zamanı gelmedi mi?

MCKENDRICK (Ona *aldırmaz):* Bakın, ben yıllarca futbol oynadım. *Yıllarca. Sekiz* yaşımdan on üçüme kadar futbol oynadım. Ondan sonra rugby okuluna gittim. Buna rağmen, Tommy kendimi hâlâ bir sol kanat oyuncusu kabul ettiğimi size söyleyecektir. (CRISP'e.) Ha Tommy, bu arada, asansörde olanlar için özür dilerim.Yıllar *yılı* oynadığım futboldan hiç unutmadığım şey-lerden bir tanesi şu: İki futbolcu aynı topa girmişse ve top da taca çıkmışsa, *söz konusu oyuncular arasında,* topun en son kime

dokunduğu konusunda hiçbir kuşku yoktur. Futbol oynadığım uzun yıllar boyunca, topa en son dokunan kişinin bunun farkına varmadığı bir tek durum anımsamıyorum. Yani, bilmek istedi-ğim *şey* — niçin Günün Maçı programında, o lanet top ne zaman taca çıksa, *her iki oyuncu da* tacı kendi takımlarının

atması gerektiğini iddia ederler? Sadece öğrenmek için soruyo-rum. Aptal mı aptal oldukları için mi, yoksa haklı da olsa haksız da olsa avantaj avantajdır diye düşündükleri için mi?

CHAMBERLAIN: Bak dostum, oldukça uzun bir gece oldu—

ANDERSON: McKendrick, yarın yeni bir gün.

MCKENDRICK: Deneyimlerime göre, yarın genellikle aynı gündür. Bir içki al—

ANDERSON: Hayır, teşekkürler.

MCKENDRICK: İşte antropologlar için bir soru. Bana, bir takım oluşturan ve rakipleriyle yaptıkları spor karşılaşmalarında ka-zandıkları her puanı çocuksu bir mutlulukla, hoplayıp zıplaya-rak, dans ederek, üzgün rakiplerinin ortasında, birbirlerine sevinçle sarılarak kutlayan bir kabile söyleyebilir misiniz? — Yaşamın inişli çıkışlı uzun yoluna aldırmaksızın ya da onun farkında olmaksızın tepkilerini derhal bir duyguya dönüştüren bu ilkel insanlar kimdir? Evet, bildiniz! (Günün Maçı *Programının şarkısını mırıldanır.)* Ayın hayvanı yarışması, yanıtlarınızı yollayın lütfen. Ama soru şu: Alt tabakadan geldikleri için mi, yoksa paragözlük onları ahlaksızlaştırdığı için mi? Yoksa ikisi de mi?

ANDERSON: McKendrick, hakaret ediyorsun.

MCKENDRICK: Anderson bir kriket oyuncusu kadar idealist ve dürüsttür. Alktş, alkış. *(Kibar bir şekilde alkışlar ve kibar bir ses tonu takınır.)* İyi atıştı, bayım. Kötü şans, dostum. Kriket benzet-mesi hayvan etiğinin alt tabakaya özgü olduğunu aklınıza geti-rebilir.

(BROADBENT, MCKENDRICK'in yanına gelir ve *onu* duvara dayar. *MCKENDRICK* umursamaz, kaçar ve duraklamadan konuşmaya devam eder.)

Ama çok yanılırsınız. İzninizle size Galli madencilerin kurduğu tipik bir rugby takımını anlatayım. Gol atılınca oyuncular gurur-lanırlar ama ölçülüdürler; rakibinin şanssızlığına seviniyor den-mesin diye, golü atan oyuncunun yüzü ifadesiz bir maskeye dönüşür — Tanrım, insanı rahatlatıyor, değil mi? Hayvan etiğinin paragözlükten kaynaklandığı sonucunu çıkarıyorum.

ANDERSON: Salaklık etme.

(MCKENDRICK *bunu entelektüel bir itiraz olarak alır.)* MCKENDRICK: Yoksa, sence tapınılma mı?

(CRISP'e) Tommy, seni yoldan çıkaran şey, övgü mü? CRISP: Ne saçmalıyor böyle? CHAMBERLAIN: Benim uyku saatim geldi. CRISP: Hayır, hakkımda ne söylediğini bilmek istiyorum. Sinirime

dokunuyor. ANDERSON (MCKENDRICK'e): İzin verirsen, etik konusunda senin

de çıkarcı olduğunu anımsatayım sana— MCKENDRICK: Ha, evet — anladım — böyle düşünüyorsun çünkü

hayata güvenmediğim için, benim de biraz hayvan olduğumu

düşünüyorsun — akademik basamakları tırmanırken başka-

larının dizkapağına sert tekmeler indirdiğimi — Stoke'un Roy

Broadbent'ı olduğumu düşünüyorsun — (BROADBENT'e)

Stoke benim takımım. BROADBENT: Şu salak herife felsefesinin canımı sıktığını söyler

misiniz?

GRAYSON: Abuk sabuk konuşuyorsun, dostum. MCKENDRICK: Ah! Grayson'ın çok mantıklı bir beyni var. Parma-

ğını, tezimin aksayan noktasına, yani, futbolcuların birer hay-

van olmalarının alt tabakadan gelmeleriyle, paragözlükle veya

tapınılmayla hatta futbolcu olmakla ilgili olmayabileceği konu-

suna bastı. Belki de, futbol sadece belli tipte insanları, hay-

vanları çekiyordur—

(Tam bu noktada BROADBENT *yüzüne bir yumruk oturtur.*

MCKENDRICKdüşer.) CRISP: Eline sağlık, Roy.

(ANDERSON *yere serilmiş olan* MCKENDRICK'in *yanına gider.)* ANDERSON: McKendrick...

CHAMBERLAIN: Ben yatmaya gidiyorum.

(CHAMBERLAIN *odasına açılan kapıdan geçer ve kapıyı kapatır.)* BROADBENT: Böyle şeyler

söylerse olacağı budur. GRAYSON: Odası nerde?

ANDERSON: Üçüncü katta. GRAYSON: Vay anasına. CRISP: Uyanıyor. BROADBENT: Bir şeyi yok.

ANDERSON: Hadi, McKendrick.

(Hepsi birden MCKENDRICK'i *ayağa kaldırırlar.* MCKENDRICK

itiraz etmez. Güçlükle yürüyebilmektedir.)

Ben onu asansörle indiririm. *(Daktilo kutusunu görür ve*

GRAYSON'a:)

Daktiloyu almaya geleceğim. (MCKENDRICK'i *kapıya götürür.)* MCKENDRICK *(Mırıldanır):* Pekâlâ.

Çok ileri gittim. Hadi başka

şeyden konuşalım.

(Ama MCKENDRICK *yürümeye, sendeleyerek gitmeye devam*

etmektedir. ANDERSON GRAYSON'ın *kapısını açar.)* BROADBENT: Baksana. O lanet Jirasek.

Tıpkı dediğin gibi oldu. ANDERSON: Evet.

BROADBENT: Anlaşılan, orda size bir şeyler öğretiyorlar. ANDERSON: Haklısın.

(ANDERSON, MCKENDRICK'in *dışarı çıkmasına yardım eder ve*

kapıyı kapatır.)

11) KOLOKYUM

ANDERSON *kürsüye gelir. Arkasında Çek* OTURUM BAŞKANI *vardır.* CHETWYN *dinleyiciler arasındadır ama* MCKENDRICK *yoktur.* ANDERSON *mikrofona yaklaşır ve kürsünün üzerine daktilo ile yazılmış bir tomar kâğıt koyar.*

ANDERSON: Bu bildiride, benden önce birçok kişinin ele aldığı bir problemi, yani, bireylerin hakları ile toplumun hakları ara-

sındaki çatışmayı ele alıyorum. Haklar ile kurallar arasındaki farkı göstereceğim.

(Dikkatle ve nazikçe dinleyen BAŞKAN'ın *birden şaşırdığını görürüz. Önünde bay bildiriler vardır ve bunlardan bir tanesini,* ANDER-SON'un *resmi bildirisinin resmi kopyasını çıkarır. Bildiriye bakmaya başlar.* ANDERSON'un farklı *bir bildiri vermekte olduğunu anlaması uzun sürmez. Bunlar* ANDERSON *konuşurken olur. Aynı zamanda kabinlerinde,* ANDERSON *konuşurken anında mikrofonlara çeviri yapan üç* ÇEVİRMEN *de zorluk çekmektedirler çünkü onların da önlerinde* ANDERSON'un resmi *bildirisinin kopyası vardır.)* Haklarla karşılaştırıldığında, kuralların asal haklardan doğan ve onlara göre ikincil derecede öneme sahip olan sonuçlar olduklarmı göstermeye çalışacağım; genel olarak kurallarla toplumlar ve haklarla bireyler arasında bağlantı kurmaya çalışacağım. İkisi arasındaki çatışmanın, iki taraftan birinin diğeri üzerinde hakkı varmış gibi görünmesinden kaynaklanan sözde bir çatışma olduğunu göstermeye çalışacağım. Bir çatışma için-de olduklarında, hakların kurallardan önemli olduğunu ileri sürdüğüm halde, hakları, pratik değerlerin benimsenmesine yol açan kurmacalar olarak tanımlayacağım; arkasından, bu haklar kurmaca olmalarına rağmen, onları sanki gerçekmiş gibi düşünmek gerektiğini ileri süreceğim; dahası, bu zorun-luluk kurmacalar üzerine dayalı değerler üzerine dayalı olduğu halde, *bu* zorunluluğu

sanki bir gerçek üzerine dayalıymış gibi ele almak zorunluluğu olduğunu ileri süreceğim; ve bu böyle *ad infinitum* gidiyor. (Bu *noktada* BAŞKAN *müdahale eder.)* BAŞKAN: Pardon — Profesör — bu sizin bidiriniz değil— ANDERSON: Hangi anlamda? Benim sunduğum tartışma götürmez. BAŞKAN: Ama sunmak için davet edildiğiniz bildiri bu değil. ANDERSON: Belli bir bildiri sunmak için çağırılı değilim. BAŞKAN: Bir bildiri önermiştiniz. ANDERSON: Doğru. BAŞKAN: Ama bu o değil. ANDERSON: Doğru. Fikrimi değiştirdim.

BAŞKAN: Ama bu kurallara aykırı.

ANDERSON: Önemli olduğunu bilmiyordum.

BAŞKAN: Bu bir saygısızlıktır.

ANDERSON *(İrkilir):* Saygısızlık mı? Özür dilerim.

BAŞKAN: Bu bildiriyi sunamazsınız. Bizde kopyası yok.

ANDERSON: Felsefi bildirilerin bir tür temiz kâğıdı alması gerekti-ğini mi söylüyorsunuz?

BAŞKAN: Çevirmenler kopyasız çalışamıyorlar.

ANDERSON: Kaygılanmayın. Çok teknik bir bildiri değil. İsterseniz biraz daha yavaş okurum.

(ANDERSON *mikrofona döner.)* Ger-çeklerin gücüne sâhip olan, hakları kurmacalar olarak tanımla-maya yanaşmazsak, insanların sadece iki anlamda hakları ol-duğu söylenebilir. Birincisi, toplu ve karşılıklı olarak bu hakları birbirlerine verme konusunda anlaşmışlarsa, insanların belli hakları olduğu söylenebilir. Bu sadece, insanlığın kulüp kural-ları uygulanan büyük bir kulüp olduğu anlamına gelir; ama insan haklarıyla söylenmek istenen genellikle bu değildir. Locke'un söylemek istediği bu değildir, Locke'dan esinlenip vazgeçemeyecekleri bazı hakları — bunların arasında yaşam, özgürlük ve mutlu olma hakları da vardır — olduğunu söyleyen Amerikanın kurucularının söylemek istediği de bu değildir. İlk Amerikalılar bunların Tanrının lütfu olduğunu söylediler — ki, bu da insan haklarıyla kastedilen *ikinci* anlamıdır. Bu, bazı toplumlarda diğerlerinden daha fazla desteklenen bir görüştür. Burada bu konuda daha fazla konuşmak istemiyorum;

sadece bunun *bir* görüş olduğunu, bir çıkarsama olmadığını ve benim bu görüşte olmadığımı söylemek istiyorum. Bize şaşırtıcı gelen, bireyin haklarının bu hakları hem tanrısal otoriteye dayandıranlar hem de doğrunun ve mantıklının ne olduğu konusunda kendi düşüncelerinden başka hiçbir otorite kabul etmeyen kimseler tarafından vurgulanması konusundaki fıkir birliğidir. Amerikan Anayasasının insana din, ifade, yayın ve Toplantı özgürlüğü veren birinci maddesi, onun kadar değerli olan, bizim bu konferansın değerli evsahibi Çekoslavak-ya'nın Anayasasının 28. ve 32. Maddelerinde yankılanmaktadır.

Aynı şekilde, 4. Maddeyle Amerikan halkına garanti edilen mahremiyetin korunması, nedensiz arama, mektup okuma ve haberleşmenin dinlenmesini engelleyen haklar 31. Maddeyle Çek halkına da verilmektedir. *(Giderek daha huzursuzlanmaya başlayan* BAŞKAN *bu noktada sahneyi terk eder. Yana gider. Biraz uzakta ama* ANDERSON'un *söylediklerini duyabileceği bir uzaklıkta, yani* ANDERSON'un *söylediklerinin güçlükle ama açık seçik duyulabileceği bir uzaklıkta, bir telefon vardır. Burası sahne amirinin odası olabilir.* BAŞKAN'la *gideriz ama hâlâ* ANDERSON'u *duymaktayız.)* Böyle bir fikir birliği çok mu olağanüstü? Hiç de değil. Eğer bir Tanrı varsa, onun kulları olan bizler, onun değerlerine kuş-kusuz boyun eğmeliyiz.Ve eğer bir Tanrı yoksa ve o bizim yarattı-ğımız bir şeyse, kuşkusuz bizim adil ve mantıklı olduğunu dü-şündüğümüz değerler atfedilecektir ona. Ama adalet nedir? Mantık nedir? Açıklama gerektirmediğini düşündüğümüz bu değerler nelerdir? Ve bunlar neden birer değerdir?

12) İÇ MEKÂN. MCKENDRICK'İN ODASI

MCKENDRICK giyiniktir ve hâlâ akşamdan kalmadır. Odası *ANDER-SON'unkinden* daha dağınıktır. Giysiler etrafa atıl*mı*ştır. Yarı dolu valizi açıktır. Çantası da görünmektedir. *MCKENDRICK* saatına bakar; ama saat durmuştur. Telefona gider ve bir numara çevirir.

13) İÇ MEKÂN. ANDERSON'UN ODASI

Telefon çalmaya başlar. Kamera telefondan uzaklaşır; odada iki adam olduğunu görürüz; sivil POLİS'ler, odayı aramaktadır. Bir anlığına telefona

bakarlar ve telefon çalarken *sessizce* işlerine devam ederler. Odayı çok özenle aramaktadırlar. İçlerinden birinin çekmeceyi dikkatle çektiğini görürüz ve sahne değişir.

14) KOLOKYUM

ANDERSON'un bildirisine geri döneriz. Sahnede *BAŞKAN* yoktur.

ANDERSON: Bir zamanlar etik bir tür anıt, dürüstlük, sadakat, adalet gibi, hep birbirine bağlı ve birbiriyle çelişmeyen ve anıtı ayakta tutmak için uyumla vurgulanan Platonik özelliklerle inşa edilmiş bir hayalet Eyfel Kulesi, kendi davranışlarımızı ölçtüğümüz bir ideal olarak nitelendirilmişti. Bu kule uzun süredir yıkık. Günümüzde dilbilim felsefesi, adalet fikrinin, bu sözcüğü kullanmayı yeğlediğimiz anlamı dışında var olma-dığını ve sadece bizim kullandığımız şekliyle *varolduğunu* ileri sürmektedir. Diğer bir deyişle, etik bizim davranışlarımızın ken-disinden esinlendiği bir şey değil, bizim dil ile yarattığımız birşeydir.

(Konuşmanın son kısınında telefonla konuşmakta olan BAŞKAN'a *döneriz.* BAŞKAN *konuşmakta ve aynı zamanda dinlemektedir.)* Ancak, gözlemlerimiz bu görüşün bir açıklama gerektirdiğini göstermektedir. Kardeşinin yaptığı bir şeyden dolayı cezalandı-rıldığında, 'Bu hiç adil değil,' diye ağlayan küçük bir çocuk besbelli, daha iyi bir sözcük bulunmadığı için, doğal olarak adlandırabileceğimiz bir adalet fikrine sığınmaktadır. Ve bizler, doğal adaletin, ne kadar aldatıcı olursa olsun, çoğu zaman bir sürü insanın davranışlarına yön verdiğini kabullenmeliyiz. Etik bir söz olarak bu, başka bir yerdeki başka bir sözden türemeyen, bir doğruluk duygusunu tanımlama çabası gibi görünmekte.

(Sahne arkasına gideriz; ama *ANDERSON'un* konuşması devam etmektedir ve tiyatroların sahne arkalarında bulunan türden bir hoparlör sisteminden sesi duyulmaktadır. *BAŞKAN* koridorda hızla yürümektedir, üniformalı bir *'İTFAİYECİ'* bir sahne arkası sorumlusu aramaktadır ve bulur. Bu sırada *ANDERSON* konuşmaktadır.)

Doğru ve yanlışın zorlu enginliklerini araştıran bir felsefeci, 'bir çocuk bile farkı bilir,' sözünden fazla etkilenmemelidir. Ama, örneğin, yanlış kitaplar okuduğu ya da yazdığı için hapse atılan bir kişiyi hapse atmanın etik olduğunu kabul etmemiz istenecek olsa, bir insanı, yeterince zeki olması durumunda, hemen her şeye inandırabileceğinizi ama daha az zeki Birini inandırmanızın çok daha zor olduğunu unutmamak gerekir. Dil ile ifade edilmeden önce varolan bir doğru ve yanlış anlayışı vardır. Bu, bireysel olarak yaşanan ve bir insanın bir başka insan ile olan ilişkisi ile ilgili bir şeydir. Yarattığımız bu etik sistem, birey haklarının tanındığı bu kişisel yaşantıların topla-mından oluşur.

(Bu *sırada* ANDERSON'a döneriz. Ve *bu noktada* BAŞKAN *sahneye geri gelir ve sandalyesine oturur.* ANDERSON *ona aldırmaksızın konuşmasına devam eder.)* Eğer bu böyleyse, o zaman bireysel haklarla çatışma içinde olan ve halk adına, Devleti oluşturan bireylere kendi değer-lerini zorla kabul ettirmeye çalışan ortak etiğin ya da Devlet etiğinin yeniden gözden geçirilmesi gerekir. Devlet etiğinin bu manevrasındaki mantıksızlık, bazen bu mantıksızlığı, "bur-juva mantığı' ile açıklama girişiminde bulunulur ki, 'burjuva mantığı' denilen bu kavramı anlamak en az burjuva fiziği ya da burjuva astronomisini anlamak kadar zordur. Hayır, yanılgı başka yerde olmalı— (Bu *noktada ziller ve çanlar çalmaya başlar. Yangın alarmı.* BAŞKAN *fırlar ve bağırır.)*

BAŞKAN *(Çekçe):* Paniklemeyin! Yangın var. Lütfen düzenli bir biçimde salonu terk edin. *(İngilizce)* Yangın! Lütfen sessizce salonu terk edin!

(Felsefeci*l*er ayağa kalkarlar ve çıkışa yönelir*l*er. *ANDERSON* sakin bir biçimde kâğıtlarını toplar ve sahneyi terk eder.)

15) İÇ MEKÂN. HAVAALANI

Ülkeden ayrılanların bagaj kontrolundan geçmeleri gerekmektedir. Kadın ve erkek gümrük memurları yan yana duran üç masada, yolcuların bagajlarını aramaktadırlar. Durum şöyledir:

İlk masada *CHETWYN* vardır ve bagaj kontrolü yapılmaktadır.

İkinci masada *ANDERSON* vardır ve bagaj kontrolü yapılmaktadır.

Üçüncü masada bir başka yolcu vardır ve bagaj kontrolü yapılmaktadır.

Her masanın önünde kısa kuyruklar vardır. *Üçüncü* masanın önündeki kuyruğun başındaki kişi *MCKENDRICK'tir. Bu* masadaki kontrol gevşektir.

Ancak, *ANDERSON* çok sıkı aranmaktadır. *ANDERSON'a* odaklanırız. Henüz *CHETWYN'ı* görmemekteyiz.

ANDERSON'un masasında üniformalı bir gümrük memuresi, *ANDERSON'un* valizinin içindekileri incelemekte ve ürüformalı birgümrük memuru ona yardım etmektedir. Aynı anda bir sivil *POLİS, ANDERSON'un* çantasının içindekileri dikkatle aramaktadır.

Gümrük memuru *ANDERSON'un* valizinden ambalajlı bir çikolata kutusu çıkarır. Ambalajı açar, çikolatalara bakar, sonra elini daldırıp çikolataların alt sırasına bakar. *ANDERSON* şaşkınlıkla izlemektedir. Çikolata kutusu kapatılır ve çantaya geri konur. Bu arada bir Matruşka Bebeği'nin içindeki bebekler tek tek çıkarılıp incelenmektedir.

Kamera üçüncü masaya gelen *MCKENDRICK'e* odaklanır. Bu masada sivil polis yoktur. Gümrük memuru çantayı açar ve gelişigüzel bir biçimde *MCKENDRICK'in* evraklarını karıştırır. *MCKENDRICK'e* valizini açmasını söyler. *MCKENDRICK'in* valizini şöyle bir karıştırır.

Ama *ANDERSON'un masasındaki* sivil polis *ANDERSON'un cüzdanını* almış cüzdandaki her kâğıt parçasını incelemektedir.

MCKENDRICK'in masasına geri döneriz, *MCKENDRICK* çantasını kapatmaktadır. *MCKENDRICK* dönüp *ANDERSON'la* konuşur.

MCKENDRICK: Dostum, yanlış kuyruğu seçmişsin. Rus ruleti. Chetwyn de öyle.

(CHETWYN'in de *ANDERSON'un* arandığı gibi arandığını görürüz. Onun da başında bir sivil polis vardır. Bu polis *CHETWYN'in* valizinden aldığı bir kitabın sırtını ırıcelemektedir. *ANDERSON'un* masasına döneriz. Gümrük memuru *ANDER-SON'un* valiz kapağının altındakifermuarlı bölmede kuşku uyandırıcı bir şişkinlik keşfetmiştir. *ANDERSON'un* yüzü kaygıyla buruşur. Şiş-kinliğin boyutu aklımıza *HOLLAR'ın* zarfını getirir. Gümrük memuru fermuarı açar ve *MCKENDRICK'in* çıplak kadın dergisini çıkarır. *ANDERSON* utanmıştır.

Çantası didik didik aranan *CHETWYN'e döneriz.* Valizi arayan gümrük memuru yıkanmış, ütülenmiş, güzelce katlanmış bir gömlek bulur. Gömleği açar ve içinden yarım düzine kadar kâğıt çıkar. Dak-tiloyla yazılmış ince kâğıtlar. Bir de bir erkek fotografı vardır. Sivil polis, gümrük memurunun yanına gelir ve kâğıtları ırıcelemeye başlar. Yüzü bembeyaz kesilmiş *CHETWYN'e* bakar.)

16) uçağin İÇİ

Uçak pistte ilerlemektedir.

MCKENDRICK *ve* ANDERSON *yan yana oturmaktadırlar.*

MCKENDRICK *çok şaşkındır.* .

MCKENDRICK: Aptal herif. Gerçekten.

ANDERSON: Önemli değil — bir sonraki uçakla gönderirler.

MCKENDRICK: Sibirya'ya.

ANDERSON: Hayır, hayır, saçmalama. Onlar için iyi olmaz, değil mi? Herkes ayağa kalkar. Çek yasalarında, bir insanın üzerinden Uluslararası Af Örgütü'ne ve Birleşmiş Milletler'e veya benzeri

yerlere yazılmış mektuplar çıkması ile ilgili herhangi bir şey

olduğunu sanmıyorum. Zaten, Chetwyn'e Çek muamelesi yap-

mazlar.

MCKENDRICK: Ama yine de onun için çok tatsız. ANDERSON; Evet.

MCKENDRICK: Büyük bir risk almış. ANDERSON: Evet.

MCKENDRICK: Ben almam. Sen alır mısın? ANDERSON: Hayır. Aranacağını tahmin etmesi gerekirdi. MCKENDRICK: Seni neden aradılar? ANDERSON: Bir şey olabileceğini düşündüler. MCKENDRICK: Varmıydı? ANDERSON: Vardı denilebilir. MCKENDRICK: Neydi?

ANDERSON: Bir tez. Çek hükümetine göre, iftiralarla dolu. MCKENDRICK: Nerde saklamıştm? ANDERSON: Çantanda.

(Duraklama.) MCKENDRICK: Nerde? ANDERSON: Dün gece. Bir kuralı tersine çevirdim.

(MCKENDRICK çantasını *açar ve* HOLLAR'ın *zarfını bulur.*

ANDERSON *zarfı ondan alır.* MCKENDRICK *çok öfkelidir.)* MCKENDRICK: Seni orospu çocuğu. ANDERSON: Onaylayacağını sanıyordum. MCKENDRICK: Ukalalık yapma bana. (Sinirden *titremektedir.)*

Tanrım. Hiç sportmence değil, değil mi? ANDERSON: Evet, sanırım değil. Ama büyük bir olasılıkla seni

aramayacaklardı. MCKENDRICK: Konu bu değil. ANDERSON: Bence bu. Ama haklı olabilirsin. Etik çok karmaşık

bir konu. Zaten onun için bu konferansları düzenliyorlar.

(Uçak kalkmak üzeredir, pistte hızlanmaya başlar.)